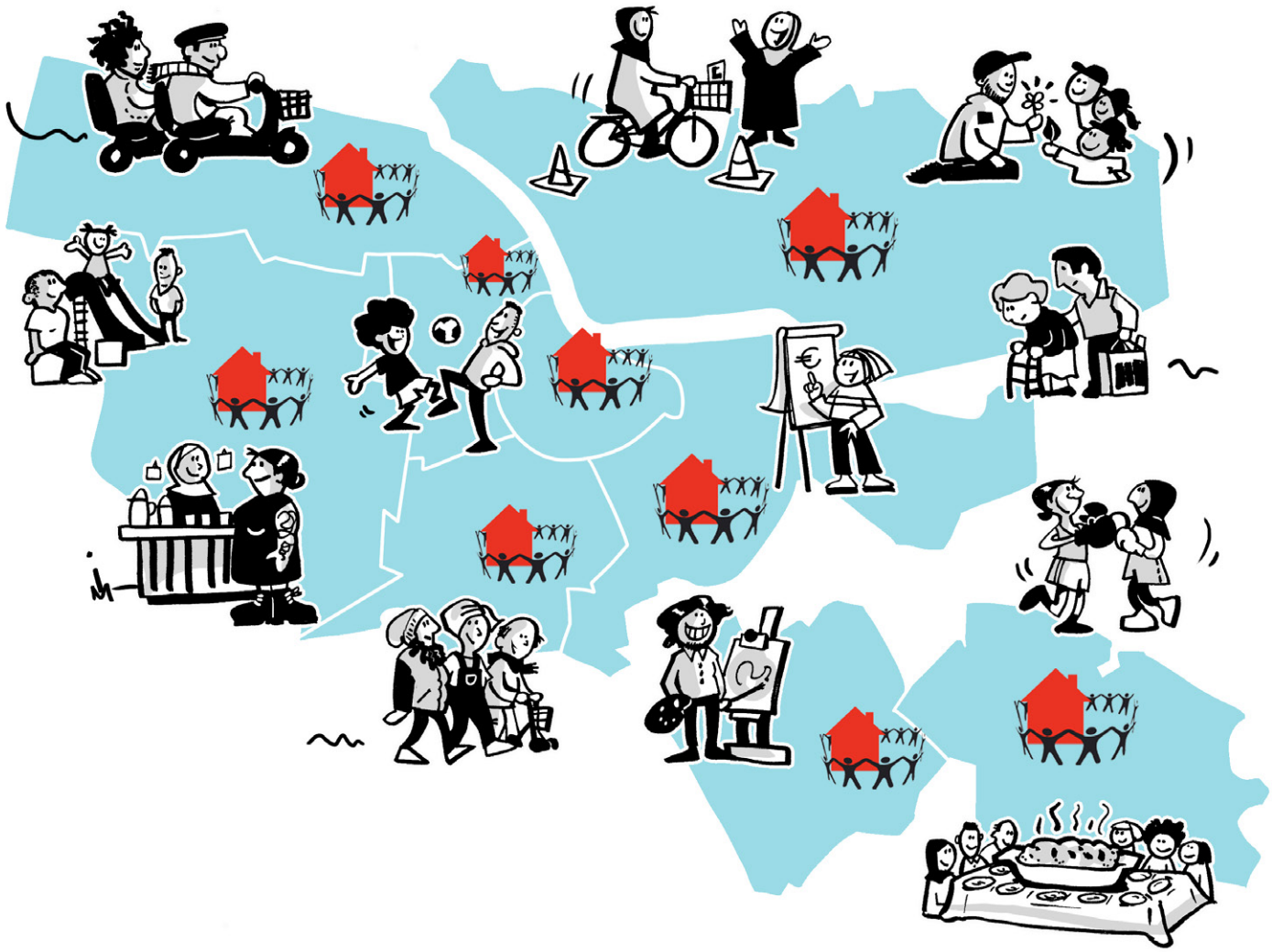
Gemeente Amsterdam

Beleidskader sociale basis Amsterdam

2025-2032

ONT2023096

Inhoudsopgave

1 Verder bouwen aan een stevige sociale basis 3
1.1 Wat is de sociale basis? 3
1.2 Samen een beleidskader uitwerken 4
1.3 Resultaten waarop we kunnen bouwen 4
1.4 Uitganspunten voor het nieuwe beleidskader 6

2 De opgave en inzet voor de komende jaren 7
2.1 Maatschappelijke ontwikkelingen 7
2.2 Randvoorwaarden voor een stevige sociale basis 8
2.2.1 Cohesie: een solidaire stad 8
2.2.2 Inclusie: meedoen in Amsterdam 8
2.2.3 Vrijwillige inzet 9
2.3 Focus vanuit de sociale basis: bouwen aan kansengelijkheid en preventieve gezondheid 9
2.3.1 Gelijke kansen op een goede gezondheid 9
2.3.2 Gelijke kansen op bestaanszekerheid 14
2.3.3 Gelijke kansen voor de Amsterdamse jeugd 16

3 Naar een nieuwe inrichting 20
3.1 Gebiedsgericht en opgavegericht 20
3.2 De structuur: herinrichting op verschillende niveaus 21
3.2.1 Het sociaal weefsel: minder regeldruk voor klein initiatief 22
3.2.2 Partners met een cruciale rol op gebiedsspecifieke opgaven 22
3.2.3 Kernfuncties: alliantievorming met een overzichtelijk aantal partners 22
3.2.4 Stadsbrede functies: voor specifieke doelgroepen over de stad 23

4 Bestuurlijke en ambtelijke samenwerking 24
4.1 Bestuurlijke verhoudingen en samenwerking 24
4.2 Samenwerking stadsdelen en directies 25

5 Sturing en monitoring 26
5.1 Doen wat werkt 26
5.2 Sturen in de sociale basis 26
5.3 Monitoring langs 4 sporen 27
5.3.1 Meer onafhankelijk kwalitatief onderzoek 28
5.3.2 Output op de gebiedsopgaven 28
5.3.3 Uitbreiden stedelijke monitor sociale basis 28
5.3.4 Indicatoren begrotingscyclus 28

Slotwoord 29

Bijlage 1 Samenvatting Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025-2032 30

Hoofdstuk 1

Verder bouwen aan een stevige sociale basis

Samen maken wij de stad. Een stad waarin alle Amsterdammers de kans krijgen om te zijn en te worden wie ze willen zijn. Een solidaire stad waarin we naar elkaar omkijken en elkaar ondersteunen. De sociale basis is bij uitstek de plek waar die ambities handen en voeten krijgen. In dit beleidskader staat hoe we dat in Amsterdam gaan doen in de periode 2025-2032. Waar in dit beleidskader Amsterdammers worden genoemd, bedoelen we ook Weespers: inwoners van de gemeente Amsterdam die in stadsgebied Weesp wonen. Waar stadsdelen staat, bedoelen we dan ook stadsgebied Weesp.

1.1 Wat is de sociale basis?

De sociale basis is er voor alle Amsterdammers. Het is het fundament van ons stelsel voor zorg, ondersteuning en meedoen. De plek waar Amsterdammers elkaar vinden, ontmoeten en waar sociale cohesie ontstaat. In een stevige sociale basis wordt maximaal ingezet op het ontdekken van talenten en het benutten van kansen en mogelijkheden om mee te kunnen doen. Tegelijkertijd is de sociale basis de plek waar Amsterdammers die (tijdelijk) een steuntje in de rug nodig hebben, terecht kunnen voor laagdrempelige vormen van ondersteuning. En waar zij vaardigheden kunnen versterken om zo veel mogelijk zelfredzaam te worden en te blijven. Die functie wordt van steeds groter belang. Want maatschappelijke ontwikkelingen hebben verschillen tussen Amsterdammers vergroot: verschillen in kansen op een goede gezondheid, kansen op goed onderwijs en bestaanszekerheid en kansen op een goede fysieke leefomgeving. Ook is het beroep op specialistische vormen van zorg en ondersteuning toegenomen, terwijl de middelen die daarvoor beschikbaar zijn onder druk staan. Een stevige sociale basis maakt het mogelijk om lichte vormen van ondersteuning eenvoudig en dichtbij Amsterdammers te organiseren. Waar mogelijk helpen Amsterdammers elkaar. Hiermee ontstaat een belangrijke preventieve werking, wat de behoefte aan zwaardere ondersteuning kan beperken.

De definitie die we voor de sociale basis hanteren luidt als volgt:

De sociale basis is het fundament van ons stelsel voor zorg, ondersteuning en meedoen. Het is de plek waar Amsterdammers elkaar vinden, ontmoeten en waar sociale cohesie ontstaat. In de sociale basis werken bewoners, vrijwilligers en professionals samen aan een breed, laagdrempelig en vrij toegankelijk aanbod van activiteiten en voorzieningen in de buurt. Dit aanbod is gericht op preventie, het versterken van zelfredzaamheid en het ontplooien van talent. De gemeente faciliteert de sociale basis rondom de sociale opgave in gebieden.

De sociale basis is niet van de gemeente, maar van alle Amsterdammers. In de activiteiten die Amsterdammers met en voor elkaar willen organiseren, heeft de gemeente geen sturende, maar veel meer een ondersteunende en faciliterende rol. Dat betekent dat de gemeente een beperkte rol heeft in de maakbaarheid van dit deel van sociale basis. Op het meer institutionele deel van de sociale basis, de kernfuncties, is de gemeente wel sturend: die kernfuncties moeten ervoor zorgen dat de rest van de sociale basis kan floreren. Ook zal vanuit de gemeente worden gestuurd op benodigde samenwerking. Deze samenwerking is van essentieel belang voor een optimaal pallet aan activiteiten en voorzieningen en voor de aansluiting op andere onderdelen van het sociaal domein. In dit kader beschrijven we de doelstellingen die we als gemeente hebben voor de sociale basis en wat we gaan doen om samen met bewoners en partners die doelstellingen te behalen.

1.2 Samen een beleidskader uitwerken

De samenleving is de afgelopen jaren snel veranderd waardoor ook de druk op zorg en ondersteuning in rap tempo verder is toegenomen. We willen zorgen dat het stelsel houdbaar blijft en Amsterdammers die dat nodig hebben, kunnen blijven rekenen op passende ondersteuning. Daarvoor is het nodig om het hele stelsel verder te optimaliseren. Voor de sociale basis betekent dit dat we kiezen voor een andere structuur waarbij we het meer institutionele deel van de sociale basis en het meer gemeenschappelijke deel op een verschillende manier organiseren.

In de zomer van 2022 is gestart met het vormgeven van dit beleidskader. De gemeenteraad heeft op 5 april 2023 de uitgangspunten voor herinrichting vastgesteld. Langs die uitgangspunten is dit beleidskader uitgewerkt met een brede vertegenwoordiging, zowel bestuurlijk als met partners in het veld. Op 6 juni 2023 hebben ongeveer 250 partners in twee dagdelen meegedacht over de contouren van dit kader. Op de stadsconferentie sociale basis op 4 juli 2023 hebben raadsleden, leden van stadsdeelcommissies en bestuurscommissie Weesp besproken wat zij belangrijk vinden. Dit kader is een optelsom van alle belangrijke dingen die zijn meegegeven om de sociale basis nog steviger vorm te geven dan we de afgelopen jaren al met elkaar hebben gedaan.

De sociale opgaven in gebieden zijn taai, en vragen om een lange adem. Dit statement wordt vanuit recent onderzoek op verschillende plekken onderstreept[1]: wil je echt het verschil maken, dan moet je een diepte-investering doen. We zetten in op rust in het veld, zodat partners kunnen doen wat nodig is en hun inspanningen kunnen richten op de opgave in plaats van op het jaarlijks aanvragen van subsidie en de administratieve last die dat meebrengt.

Een vergelijkbare beweging zetten we in bij de gemeente: meer tijd om met partners in de stad te werken aan de opgaven. We kiezen er daarom voor om een beleidskader te maken voor acht jaar. Dat betekent dat de koers op hoofdlijnen voor acht jaar wordt vastgelegd. Omdat de stad voortdurend in beweging is, is het belangrijk dat er voldoende ruimte blijft om tussentijds bij te sturen en in te spelen op actualiteiten. Die ruimte bouwen we in, in de relaties die we aangaan met partners en op het definiëren en tussentijds bijstellen van de opgaven.

1.3 Resultaten waarop we kunnen bouwen

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan het verstevigen van de sociale basis. Het Stedelijk Kader 2020-2024 Samen Vooruit gaf richting aan het vergroten van de herkenbaarheid van beschikbare activiteiten en ondersteuning. Het was de basis voor gebiedsgerichte uitvoering van activiteiten en intensivering van inzet waar de opgave het grootst is. Dat proces is nog niet afgerond. Wel zijn er al resultaten geboekt. Hierop bouwen we de komende jaren voort.

a. Corona

Net nadat het beleidskader Samen Vooruit in werking trad, brak begin 2020 de coronapandemie uit. Al in de eerste weken hebben ruim 6.000 Amsterdammers zich gemeld om stadgenoten te ondersteunen. Amsterdammers, professionele zorg- en welzijnspartijen, informele organisaties en vrijwilligersorganisaties hebben een enorme inspanning geleverd: zij hebben de grenzen opgezocht om te doen wat voor Amsterdammers noodzakelijk was. De kracht van de samenleving en de solidariteit onder Amsterdammers die in de pandemie werd uitvergroot willen we de komende jaren nog beter benutten.

1 Verwey-Jonker Instituut, 2022, https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/leren-sturen-en-verantwoorden-in-de-sociale-basis/. Movisie 2022, https://www.movisie.nl/artikel/verschenen-essay-geheim-lange-relatie. Verwey-Jonker Instituut 2022, https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/de-vragen-van-overmorgen-in-het-sociaal-domein/.

b. Afbakening
Een belangrijk uitgangspunt voor de doorontwikkeling van het sociaal domein was het aanbod onderbrengen op de juiste plek in het stelsel van zorg, ondersteuning en meedoen. Er is nu een betere afbakening van budgetten en activiteiten tussen de sociale basis en het meer specialistische aanbod. Hiermee is meer helderheid ontstaan. Tegelijkertijd is de sociale basis enorm divers. Daarmee is het voor Amsterdammers en partners niet altijd makkelijk om het juiste aanbod te vinden. Daarom willen we de vindbaarheid en herkenbaarheid verder vergroten.

c. Gebiedsgericht en opgavegericht
Er zijn grote stappen gezet in gebiedsgericht en opgavegericht werken. Samen met partners, waaronder buurtteams, ouder- en kindteams en huisartsen, stadsdeelcommissies en bewoners, soms via het Buurtwerk, is jaarlijks de opgave in gebieden beschreven en vastgelegd in een gebiedsgericht uitwerking (GGU). Dit gaf houvast voor het subsidiëren van activiteiten: een zo optimaal mogelijke mix passend bij de opgave. Voor partners was dit een belangrijke focus voor hun inspanningen. Maar jaarlijks bepalen en vastleggen van de opgave vraagt veel tijd en energie van alle betrokkenen. En de sociale opgave in gebieden verandert niet elk jaar. Daarom gaan we gebiedsgerichte opgaven meerjarig en op hoofdlijnen vastleggen.

d. Ongelijk investeren voor gelijke kansen
Om recht te doen aan de zwaarte van de opgaven in verschillende delen van de stad zijn alle middelen voor de sociale basis opnieuw over de stadsdelen verdeeld. Ongelijk investeren voor gelijke kansen is daarbij het uitgangspunt. In een objectief verdeelmodel is naast het aantal inwoners ook gekeken naar indicatoren die de kwetsbaarheid van een gebied aangeven, zoals opleidingsniveau en inkomenspositie. Dezelfde verdeelsleutel is gebruikt om inzet van gemeentelijke medewerkers opnieuw te verdelen over de stad. Dat is dus ongelijk investeren voor gelijke kansen in kwetsbare gebieden. Daarnaast zetten we ook versterkt in op groepen Amsterdammers waar stapeling van problematiek het grootste risico geeft op problemen.

e. Buurtteams en ouder- en kindteams
Amsterdam is in 2021 gestart met buurtteams: dé plek waar Amsterdammers terecht kunnen voor vragen en ondersteuning op het van gebied van zorg, wonen, gezondheid, werk, geld, meedoen of veiligheid. Elk buurtteam bestaat uit professionele hulpverleners met verschillende expertises. De buurtteams hebben een belangrijke rol bij het gebieds- en opgavegericht werken, maar de samenwerking en afstemming tussen de sociale basis en de buurtteams vraagt nog aandacht. De aanwezigheid en werkwijze van de buurtteams leidt tot meer belangstelling voor de activiteiten en voorzieningen in de sociale basis en de toeleiding richting het laagdrempelige aanbod dichtbij lijkt te werken. Tegelijkertijd zien we dat door in elkaars nabijheid te werken de druk op de sociale basis verder toeneemt. De ouder- en kindteams bestaan al langer, vanaf 2015. Deze teams zijn er voor alle kinderen, jongeren en ouders in Amsterdam en richten zich op ondersteuning en hulp bij opvoeden en gezond opgroeien. Ondersteuning vanuit de ouder- en kindteams was vooral verbonden aan scholen. De afgelopen tijd zijn vanuit de ouder- en kindteams stappen gezet om meer aansluiting te vinden bij het gebiedsgericht werken. De komende jaren werken we verder om de samenwerking tussen partners in de sociale basis en de buurtteams en ouder- en kindteams verder te optimaliseren.

f. Subsidieregeling
In plaats van zes subsidieregelingen per stadsdeel is er per 2020 één subsidieregeling voor de hele sociale basis. Partners kunnen één aanvraag doen voor alle activiteiten die ze wilden uitvoeren. Ook is het mogelijk om een aanvraag te doen voor meerdere stadsdelen. Toch is deze beweging niet voor iedereen een positieve. Vooral kleinere informele initiatieven vinden het ingewikkeld. Met een nieuwe subsidieregeling bij dit beleidskader zetten we daarom in op differentiatie: voor kleinere informele initiatieven richten we een lichter proces van aanvragen en verantwoorden in dan voor grotere, vaak professionele organisaties.

g. Stadsbrede monitor
In 2021 is samen met een aantal grote welzijnsinstellingen een stadsbrede monitor opgezet die een aantal interventies in verschillende gebieden in beeld brengt. Daarmee ontstaat een beter beeld van welke Amsterdammers gebruikmaken van deze interventies en hoe het bereik is in verschillende gebieden. Deze monitor bouwen we de komende jaren verder uit. Daarnaast zetten we in op meer kwalitatief onderzoek en kijken we hoe we het zicht kunnen verbeteren op wat verleende subsidies bijdragen aan de opgave.

1.4 Uitganspunten voor het nieuwe beleidskader

De stad groeit verder, de zorgvraag van Amsterdammers verandert in rap tempo. Bestaanszekerheid, een goede gezondheid, een prettige leefomgeving en kansen op goed onderwijs zijn niet vanzelfsprekend voor iedereen. De behoefte aan hulp en ondersteuning dichtbij het gewone leven wordt steeds groter. De noodzaak voor een stevige sociale basis neemt daarmee verder toe.

De maatschappelijke opgaven zijn groot en vragen om een lange adem. Schaarste van financiële middelen en krapte op de arbeidsmarkt terwijl de zorgvraag stijgt, onderstrepen de noodzaak voor een verdere herinrichting van het sociaal domein, extra focus op preventie en het verder verstevigen van de sociale basis. Waarbij partners uit verschillende onderdelen van het stelsel nauw samenwerken zodat Amsterdammers nog beter gebruikmaken van laagdrempelige oplossingen voor lichte vormen van ondersteuning. Voor Amsterdammers moet het duidelijker zijn waar ze terecht kunnen. Ook is het belangrijk om de inzet vanuit de gemeente zelf beter te richten: sturend waar dat nodig is en faciliterend waar dat kan.

In dit nieuwe stedelijk kader sociale basis kiezen we voor steviger vormgeving van de samenwerking met bewoners, partners, en tussen partners onderling. Dat maakt het aanbod voor Amsterdammers beter vindbaar en herkenbaarder. De meespraak op dit beleidskader laat zien dat ook de partners deze urgentie voelen. De noodzaak voor herinrichting staat ook vanuit het veld niet ter discussie.

De uitgangspunten voor die aanscherping zijn in april 2023 door de gemeenteraad vastgesteld in een hoofdlijnenbesluit. Deze uitgangspunten zijn:

- Meerjarig vastleggen van de gebiedsopgave op hoofdlijnen
- Meerjarig commitment op deze opgave door meerjarig subsidiëren
- Alliantievorming met een overzichtelijk aantal partners op in ieder geval de infrastructuur
- Meer focus op evidence informed en evidence based werken
- Vereenvoudiging subsidiestelsel en vermindering van administratieve lastendruk
- Uitwerken strategisch partnerschap

In dit beleidskader sociale basis zijn deze uitgangspunten verder uitgewerkt.

Hoofdstuk 2

De opgave en inzet voor de komende jaren

Onder invloed van de maatschappelijke ontwikkelingen van de afgelopen jaren zijn verschillen tussen Amsterdammers gegroeid. We willen ervoor zorgen dat alle Amsterdammers kunnen blijven meedoen in de stad. Daarom zetten we in op gelijke kansen om gezond te worden en gezond te blijven, gelijke kansen op bestaanszekerheid en gelijke kansen voor de Amsterdamse jeugd.

2.1 Maatschappelijke ontwikkelingen

De maatschappij is de afgelopen jaren snel veranderd door een grote diversiteit aan ontwikkelingen. De coronapandemie, de enorme stijging van de energieprijzen en de kosten voor huur en levensonderhoud. Een toename van het aantal vluchtelingen dat in onze stad een veilig heenkomen zoekt. Vergrijzing en de daarmee verbonden tekorten op de arbeidsmarkt. Een gebrek aan vrijwilligers, vooral mensen die zich voor langere tijd willen verbinden aan de zwaardere opgaven in de stad. De druk op de woningmarkt blijft onverminderd hoog: ouderen wonen langer thuis en voor jongeren is het vinden van woonruimte met de huidige schaarste en hoge prijzen heel moeilijk geworden. De toegang tot zorg staat onder druk en de omstandigheden voor mensen die zorg verlenen zijn steeds moeilijker geworden.

Door deze ontwikkelingen zijn de verschillen in de samenleving gegroeid. Amsterdammers in een kwetsbare positie worden hierdoor het hardst geraakt. Bij hen is vaak sprake van een stapeling van de effecten van deze ontwikkelingen. Steeds meer Amsterdammers hebben moeite om de eindjes aan elkaar te knopen en kampen met schulden. Dagelijkse zorgen over geld veroorzaken stress, wat weer directe gevolgen heeft op de gezondheid en op het doen- en denkvermogen. De eenzaamheid in de stad is toegenomen en de mentale gezondheid van Amsterdammers is een punt van aandacht. Zonder digitale vaardigheden is het regelen van dagelijkse zaken vrijwel onmogelijk, terwijl digitalisering ervoor zorgt dat fysieke ontmoeting en contact minder vanzelfsprekend zijn. Als ouders en opvoeders onder grote druk staan, heeft dat ook gevolgen voor het opgroeien van kinderen.

Dit alles heeft ook gevolgen voor buurten en wijken waar problemen samenkomen en waar de verschillende tussen groepen inwoners toenemen, met polarisatie als gevolg. Juist in de minder welvarende buurten zorgen personeelstekorten voor een verschraling bij zorg en onderwijs, terwijl die functies van essentieel belang zijn voor bewoners. Het is de taak van de gemeente om inzet en middelen zo te richten dat we meer kansen bieden aan mensen die dat het meest nodig hebben. Daarom kiezen we voor een langlopende, intensieve aanpak met ongelijk investeren in de Amsterdammers die minder mogelijkheden hebben dan hun stadgenoten.

De stad groeit en verandert. Voor het realiseren van maatschappelijke voorzieningen is in de strategische huisvestingsplannen vastgelegd hoe we hiermee omgaan. Groei en verdichting hebben ook invloed op de verdeling van middelen. We werken in een later stadium uit hoe de systematiek hierin kan meebewegen.

2.2 Randvoorwaarden voor een stevige sociale basis

Een stevige sociale basis staat of valt met de vrijwillige inzet van Amsterdammers en met de verbindingen die zij met elkaar aangaan en organiseren. Voor die verbindingen is het belangrijk dat de sociale basis inclusief is zodat alle Amsterdammers mee kunnen doen.

2.2.1 Cohesie: een solidaire stad

De sociale basis is bij uitstek de plek waar Amsterdammers elkaar ontmoeten, waar zij elkaar ondersteunen en waar ze samen bouwen aan cohesie en verbinding. Dit wordt de komende tijd steeds belangrijker want we willen dat Amsterdam een solidaire stad blijft. Gelukkig zien we dat er in buurten en wijken naast de nodige problematiek, ook veel energie zit om met elkaar te zorgen voor een fijne en leefbare stad. Vanuit de gemeente versterken en ondersteunen we deze energie en de goede ideeën van Amsterdammers. Dit doen we deels zelf, en deels vragen we aan partners om hierin een rol te spelen. Hierbij is extra aandacht voor nieuwe Amsterdammers die in hun buurt de verbinding nog moeten vinden. We zorgen ervoor dat zij zich welkom voelen en zetten er op in om nieuwe bewoners en bestaande bewoners met elkaar te verbinden. Door ervoor te zorgen dat Amsterdammers zich prettig voelen in hun eigen buurt of wijk voorkomen we vereenzaming en vergroten we het welbevinden. Dit helpt er ook aan mee dat Amsterdammers gemakkelijker de stap zetten om hulp te vragen als zij die nodig hebben.

2.2.2 Inclusie: meedoen in Amsterdam

Het is nog steeds niet vanzelfsprekend dat alle Amsterdammers ongeacht gender, leeftijd, geloof, culturele identiteit, seksuele oriëntatie of beperking kunnen meedoen in de samenleving. Activiteiten in de sociale basis moeten zo veel mogelijk toegankelijk zijn voor alle Amsterdammers. Tegelijkertijd is er soms extra inspanning nodig om een bepaalde groep Amsterdammers in de veiligheid van de eigen groep een extra steuntje te geven. Deze emanciperende activiteiten helpen om de aansluiting te maken met de samenleving.

Bij meer generieke activiteiten is het de kunst om te zorgen dat iedereen zich welkom en gezien voelt. Dat is niet altijd makkelijk bij activiteiten die in groepsverband plaatsvinden. Achtergronden, kennis, gebruiken en vaardigheden verschillen. Met maatwerk is het zoeken naar de juiste balans in het verbinden van verschillende individuen. Verschillen kunnen elkaar ook versterken door inzichten te combineren en krachten te verenigen. Cohesie en verbinding ontstaan niet altijd vanzelf: waar het schuurt moet ruimte zijn voor dialoog, met respect voor elkaars achtergrond en mening om meer begrip te krijgen voor elkaar.

Als het gaat om anti-discriminatie en inclusie richten we ons niet alleen op Amsterdammers die deelnemen aan activiteiten. We verwachten ook van partners dat zij hieraan aandacht besteden in de interne organisatie[2].

2 Beantwoording_sv_Khan_inzake_discriminatie_en_microagressies_binnen_de_sociale_sector (raadsinformatie.nl)

2.2.3 Vrijwillige inzet

Zonder vrijwillige inzet is er geen sociale basis. Wat Amsterdammers met en voor elkaar doen is het sociale weefsel van de stad. Vinden en binden van vrijwilligers is steeds moeilijker. Dat komt bijvoorbeeld door vergrijzing, individualisering en krapte op de arbeidsmarkt. Daarom is het stimuleren en ondersteunen van vrijwillige inzet een speerpunt vanuit de sociale basis. Het beter benutten van het potentieel aan ouderen maakt daar onderdeel van uit. Tegelijkertijd moeten we realistisch zijn in wat we vragen van vrijwilligers. Een veelgehoord geluid uit het veld is dat vrijwilligers weglopen omdat ze te zwaar worden belast en zich onvoldoende gewaardeerd voelen.

De sociale basis kan de druk op het stelsel van zorg en ondersteuning verminderen, maar niet volledig opvangen. Zeker niet met de inzet van vrijwilligers. We vinden het belangrijk dat Amsterdammers die als vrijwilligers een bijdrage leveren dat met plezier blijven doen. We organiseren ondersteuning voor vrijwilligers, zodat ze kunnen doen waar ze goed in zijn. Met oog voor het moment dat vrijwillige inzet ophoudt en professionele inzet in beeld moet komen.

2.3 Focus vanuit de sociale basis: bouwen aan kansengelijkheid en preventieve gezondheid

Opeenstapeling van achterstanden vormt een belemmering voor Amsterdammers en is van invloed op de kansen voor een volgende generatie. Die spiraal willen we doorbreken. Dit vraagt om langdurige inzet over levensdomeinen en levensfases heen. Voor het bouwen aan kansengelijkheid zijn vier hoofddoelen vastgesteld:

1. Gelijke kansen op een goede gezondheid
2. Gelijke kansen op bestaanszekerheid
3. Gelijke kansen voor de Amsterdamse jeugd
4. Gelijke kansen op een prettige leefomgeving

Vanuit de sociale basis leveren we met name op de eerste drie doelen een belangrijke bijdrage. Tegelijkertijd is het belangrijk om de verbinding tussen de fysieke leefomgeving en welzijn en gezondheid niet uit het oog te verliezen. Een prettige fysieke leefomgeving is van groot belang voor het welzijn van bewoners. Hier houden we de komende jaren aandacht voor.

2.3.1 Gelijke kansen op een goede gezondheid

Eén op de vijf Amsterdammers voelt zich niet gezond. Ook de gezondheidsverschillen tussen groepen inwoners zijn groot. Amsterdammers in Noord, Zuidoost en Nieuw-West hebben gemiddeld een lagere levensverwachting dan elders in de stad. Die gezondheidsachterstanden nemen niet af maar nemen juist toe. Het regiobeeld Amsterdam – Diemen is op 1 juli 2023 gepubliceerd[3]. Het laat zien waar Amsterdam staat op het gebied van gezondheid en zorg en welke opgaven er liggen om de gezondheid van de Amsterdammers te verbeteren en zorg en welzijn toegankelijk te houden.

Wat willen we bereiken?
We willen dat alle Amsterdammers gelijke kansen hebben om veerkrachtig en gezond op te groeien, te leven en in goede gezondheid ouder te worden. Voor Amsterdammers in een kwetsbare positie willen we tien extra gezonde levensjaren.

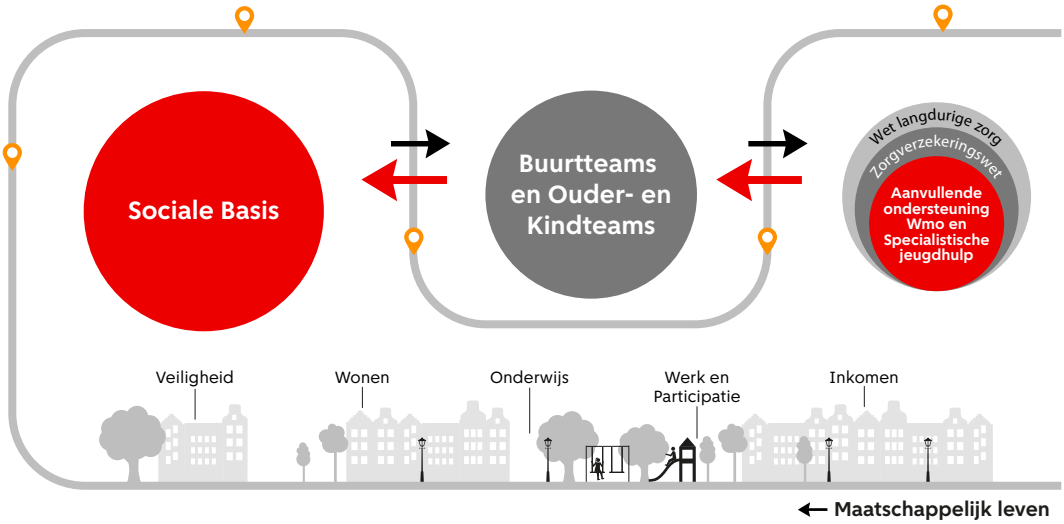
3 Regiobeeld Amsterdam (vitaalgezond.amsterdam)

Wat gebeurt er al?

Een krachtig en effectief preventiebeleid is van belang om Amsterdammers gezond te houden en de curatieve zorg te ontlasten en daarmee toegankelijk te houden. In 2021 is de netwerksamenwerking Amsterdam Vitaal en Gezond (AV&G) gestart, die bestaat uit gemeente, Zilveren Kruis, Cliëntenbelang, Elaa en partners uit het sociaal domein (Sigra). Dit sluit aan op de beweging van 'zorg naar gezondheid' die het Rijk maakt met het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). In het kader van deze akkoorden heeft het college het raamwerk Van zorg(en) naar gezondheid opgesteld. Dit geeft richting voor de inzet van mensen en middelen om een gezond en actief leven mogelijk te maken voor alle Amsterdammers met prioriteit voor inwoners met de grootste gezondheidsachterstanden.

Wat draagt de sociale basis hieraan bij?

De stelselbeweging voor toekomstbestendige zorg en ondersteuning zet in op een beweging naar de voorkant: ondersteuning zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig.

Met een stevige sociale basis organiseren we laagdrempelige ondersteuning in buurten en wijken dichtbij Amsterdammers om welzijn en welbevinden te vergroten. Daarnaast levert een stevige sociale basis een bijdrage aan het beperken van instroom in zwaardere en meer specialistische vormen van zorg en ondersteuning. Dit krijgt vorm langs een aantal sporen.

1. **Verstevigen van de infrastructuur**
   - We richten de sociale basis anders in. Onderdeel daarvan is het neerzetten van herkenbare kernfuncties per stadsdeel/stadgebied. Een alliantie van een aantal partners wordt hiertoe meerjarig gesubsidieerd. Deze partners hebben een belangrijke rol in het faciliteren van de rest van de sociale basis in het stadsdeel en zijn het eerste aanspreekpunt bij vragen vanuit de sociale basis voor partners zoals de buurtteams en de ouder- en kindteams. Onderdeel van deze kernfuncties zijn onder andere het buurt(opbouw)werk en het collectieve deel van de maatschappelijke dienstverlening waaronder informatie en advies, groepsbijeenkomsten, trainingen. Het individuele deel van de maatschappelijke dienstverlening wordt door de buurtteams uitgevoerd. Het buurt(opbouw) werk richt zich op het opsporen, stimuleren en faciliteren van groepen bewoners, informele netwerken en partners die zich in willen zetten voor een betere buurt en voor elkaar.
   - We verstevigen de sociale basis financieel. Hiervoor zijn middelen beschikbaar vanuit het Rijk in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord en het Integraal Zorgakkoord. Daarnaast onderzoeken we hoe we de beweging naar de voorkant ook in het verplaatsen van middelen binnen het stelsel vorm kunnen geven: van de meer specialistische vormen van zorg en ondersteuning naar laagdrempelige ondersteuning in de sociale basis. Maar hoe je het ook inricht, de sociale basis kan nooit de besparing elders in het stelsel volledig opvangen.

2. Focus op gezondheid in alles wat we doen

- We hanteren de uitgangspunten van Amsterdam Vitaal en Gezond en het raamwerk Van zorg(en) naar gezondheid. Dit betekent dat de focus op gezondheid verweven is in alles wat we doen binnen de sociale basis. De drie belangrijkste determinanten voor een goede gezondheid zijn voldoende beweging, gezond eten en nicotinevrij leven. Dat dragen we actief uit. We zorgen er bijvoorbeeld voor dat activiteiten zo veel mogelijk plaatsvinden in een gezonde omgeving door dit als verplichting bij subsidieverlening op te leggen. We voeren actief met partners het gesprek waarom we dit belangrijk vinden en hoe zij daaraan een bijdrage kunnen leveren. We sluiten met informatie en activiteiten aan op de gezondheidsvaardigheden van Amsterdammers: wat ze al weten, begrijpen en kunnen. Hierin houden we ook rekening met verschillen in culturele achtergrond.
- Binnen de sociale basis zetten we ons in voor een gezonde leefstijl. Bewegen speelt hierin een belangrijke rol. Bewegen kan ook een opstap zijn naar sportdeelname, zelf of bij een sportclub. Laagdrempelige en structurele beweeg- en sportactiviteiten hebben een positief effect op de fysieke en mentale gezondheid. Tegelijkertijd dient sporten en bewegen een maatschappelijk doel door bijvoorbeeld ontmoeting te bewerkstelligen en eenzaamheid tegen te gaan. Deze activiteiten dragen ook bij aan een positieve en veilige omgeving, zeker als het gaat om jongeren met risicogedrag. Sport- en beweegactiviteiten vormen een belangrijke vindplaats voor andere partners binnen het sociaal domein. Het versterken van beweeg- en sportactiviteiten en een effectief beweegnetwerk helpt niet alleen Amsterdammers in beweging te houden, maar draagt ook bij aan de belangrijke sociale, vormende en verbindende functie die deze organisaties kunnen vervullen. Ze brengen Amsterdammers samen en versterken de banden tussen buurtgenoten.

3. Investeren in Amsterdammers in de meeste kwetsbare situaties en in de meest kwetsbare gebieden in de stad

Het regiobeeld dat in het kader van het Integraal Zorgakkoord is opgesteld laat een aantal opvallende dingen zien als het gaat om gezondheidsverschillen en zorggebruik in Amsterdam. Er is een groeiende en vergrijzende populatie, het gebruik van geestelijke gezondheidszorg (GGZ) is hoog, zowel bij jeugdigen als volwassenen en er is een hoog zorggebruik bij ouderen en chronisch zieken. Ook laat het regiobeeld zien dat de sociale samenhang in Amsterdam de laagste is van het land en dat vooral in de stadsdelen Zuidoost en Nieuw West de sociale broosheid hoog is. Zowel sociale samenhang als sociale broosheid relateren direct aan gezondheid, aan gevoelens van eenzaamheid en aan het welzijn en welbevinden van Amsterdammers.

Dit regiobeeld onderstreept dat gezondheidsrisico's gestapeld bij een aantal doelgroepen terecht komen. Daarnaast laat het regiobeeld zien dat stapeling van problematiek zich concentreert in specifieke delen van de stad. De problematiek is het grootst in Zuidoost, Nieuw-West en Noord, maar ook de andere stadsdelen kennen gebieden of buurten waar sprake is van stapeling van problemen. Daarom richten we ons ook vanuit de sociale basis vooral op die gebieden en buurten waar de opgave het grootst is. Ook investeren we het meest in doelgroepen waar de stapeling van risico's het hoogst is, waarbij er extra focus ligt op ouderen, chronisch zieken, Amsterdammers met klachten op het gebied van mentale gezondheid en jeugd en gezin. Vanwege de brede focus vanuit de sociale basis betekent dit uitdrukkelijk dat naast de focus op deze doelgroepen ook inzet wordt gepleegd op andere doelgroepen waaronder statushouders en Amsterdammers met een licht verstandelijke beperking.

Vooral deze laatste groep is een groep die bij preventieve inzet vanuit de sociale basis enorm gebaat is. Eén op de zes Amsterdammers heeft een vorm van een verstandelijke beperking. Een verstandelijke beperking kan de kans op problemen vergroten in risicovolle situaties. Deze beperking is vaak moeilijk te herkennen waardoor er niet altijd geen rekening mee wordt gehouden. Meer besef en begrip zijn belangrijk om ervoor te zorgen dat deze Amsterdammers mee kunnen doen en ondersteuning krijgen die aansluit bij hun situatie. In de sociale basis wordt hier daarom de komende jaren extra inzet op gepleegd.

- Ouderen

  Amsterdam gaat bovengemiddeld snel vergrijzen. Tot 2030 neemt het aandeel 65+-ers met 30 procent toe en de groep tussen 74 en 85 groeit met 56 procent. Het zorggebruik van Amsterdamse ouderen is nu al hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit verschil wordt de komende decennia steeds groter. Zeker met groeiende personeelstekorten in de zorg wordt het een grote opgave om te zorgen dat ouderen in Amsterdam kunnen blijven rekenen op de ondersteuning die zij nodig hebben. Het belang van inzet op vitaal ouder worden is daarmee een van de belangrijkste speerpunten voor de komende jaren. Om vitaal ouder te worden is het essentieel voor alle ouderen om: autonoom te zijn (zelfregie), verbondenheid te voelen (betekenisvolle contacten) en ertoe te doen (zinvolle bijdrage leveren aan de samenleving). Vanuit de sociale basis wordt daarin de volgende bijdrage geleverd:
  - Voldoende laagdrempelige plekken en activiteiten voor ontmoeting, activering, bewegen en vrijwilligerswerk gericht op vitaliteit en het verhogen van kwaliteit van leven. Uitgangspunt is wat van waarde is voor de oudere zelf: waar zij plezier en ontspanning aan beleven, waardering aan ontlenen en waardoor zij zich nuttig voelen of waar een beroep wordt gedaan op het lerend vermogen. Met activiteiten richten we ons vooral op ouderen die over beperkte gezondheidsvaardigheden beschikken, matige bestaanszekerheid kennen, verminderd zelfredzaam zijn, of een verhoogd valrisico hebben. Hierbij kan worden gekeken naar ouderen in de derde levensfase (periode tussen het werkende leven en de periode van gevorderde ouderdom en kwetsbaarheid) en in de vierde levensfase (wanneer kwetsbaarheid groter wordt en de behoefte aan hulp en zorg toeneemt bijvoorbeeld door dementie). Bij de spreiding van activiteiten en plekken waar ouderen naar toe kunnen, wordt rekening gehouden met bereikbaarheid; dicht bij ouderen in de buurt. Aansluiting op bestaande en nieuw woonvoorzieningen is daarin een belangrijk aandachtspunt. Op termijn wordt bekeken of de inloopvoorzieningen vanuit dagbesteding hier onderdeel van gaan uitmaken.
  - Toeleiding van ouderen naar deze plekken en activiteiten. Mede door ondersteuning van ouderen, naasten, mantelzorgers en vrijwilligers in het vinden van aansluiting bij de formele organisaties zodat draagkracht en draaglast in evenwicht zijn. Waar nodig kan hierbij begeleiding worden ingezet, bijvoorbeeld vanuit Welzijn op Recept.
  - Het vinden, versterken en verbinden van bewoners om initiatieven te ontwikkelen voor en door ouderen, bijvoorbeeld rond Lang Leven Thuisflats.
  - In alle stadsdelen zijn netwerken rondom dementie. In deze netwerken werken betrokken partijen samen en ze delen en ontwikkelen expertise. Vanuit de sociale basis wordt hieraan een actieve bijdragen geleverd, onder andere door het vergroten van de kennis en bewustwording bij buurtbewoners over leven met dementie, zodat bewoners met dementie en hun naasten volwaardig lid kunnen zijn van de samenleving. Er zijn binnen de sociale basis laagdrempelige activiteiten zoals ontmoetingsplekken voor Amsterdammers met beginnende dementie en er is ondersteuning voor hun mantelzorgers.

- Chronisch zieken

  Een chronisch ziekte is een aandoening waarvan je in principe niet herstelt. Hieronder valt bijvoorbeeld vormen van kanker, hart- en vataandoeningen, diabetes en astma. Een groot deel van de Amsterdammers die chronisch ziek zijn, hoort ook tot de doelgroep ouderen. Daardoor is er een overlap bij inspanningen voor deze doelgroepen. In de stadsdelen Zuidoost, Nieuw West en Noord is het aandeel Amsterdammers met een chronische ziekte twee keer zo hoog als in andere delen van de stad. Dit komt onder andere doordat chronische ziektes vaker voorkomen bij Amsterdammers met een niet-Westerse migratieachtergrond en Amsterdammers met een lage sociaal-economische status.

  Veel factoren zijn van invloed op chronische ziektes en veel van deze oorzaken zijn te beïnvloeden met preventieve maatregelen, zoals een gezonde leefstijl: voldoende beweging, gezond eten en nicotinevrij leven. Vanuit de sociale basis zetten we daarop in. Voor Amsterdammers die al chronisch ziek zijn, zijn inspanningen vanuit de sociale basis gericht op zelfredzaamheid en meedoen in de eigen buurt. Welzijn op recept is een van de interventies die hierin een belangrijke rol speelt.

Daarnaast wordt ingezet op het ondersteunen van mantelzorgers. Een mantelzorger biedt zorg en ondersteuning (veelal langdurig en intensief) aan een naaste die chronisch ziek is en/of een beperking heeft, zoals een partner, ouder, kind, vriend, buur, of kennis. Eén op de drie Amsterdammers is mantelzorger. Op dit moment ligt het potentieel aan Amsterdammers dat mantelzorg zou kunnen verlenen hoger dan het landelijk gemiddelde. Maar dit zal de komende decennia halveren als gevolg van de vergrijzing, terwijl de groep die gebaat zou zijn bij ondersteuning van een mantelzorger juist toeneemt. Daarnaast wordt steeds meer van mantelzorgers verwacht omdat zorg en ondersteuning onder druk staat: steeds vaker worden zal gekeken wat in het netwerk van een Amsterdammer mogelijk is aan zorg en ondersteuning voordat dit professioneel zal worden ingezet. Deze ontwikkelingen maken dat het ondersteunen van mantelzorgers de komende jaren steeds belangrijker wordt. Vanuit de sociale basis wordt informele respijtzorg georganiseerd, informatie, advies en begeleiding en zijn er trainingen beschikbaar. Ook wordt ingezet op emotionele steun bijvoorbeeld in de vorm van mantelzorgsalons. De ondersteuning van mantelzorgers die zorgen voor iemand met complexe problemen wordt buiten de sociale basis georganiseerd.

- Mentale gezondheid

Cijfers laten zien dat de mentale gezondheid van de Amsterdammers al jaren onder druk staat, terwijl de wachtlijsten voor de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) lang zijn. Die druk is als gevolg van de coronapandemie en andere maatschappelijke ontwikkelingen verder opgelopen. 45 procent van de Amsterdammers ervaart milde mentale klachten en 9 procent kampt met ernstige psychische problemen. In beide groepen zijn jongvolwassenen tussen de 16 en 25 jaar oververtegenwoordigd. Het beroep op zorg is toegenomen terwijl er groeiende personeelstekorten zijn. In 2019 is gestart met Thrive: een netwerksamenwerking waarin de gemeente, bewoners en partners samen optrekken om een steuntje in de rug te organiseren voor Amsterdammers die dat in het kader van mentale gezondheid nodig hebben. Als mensen met lichte, beginnende klachten worden ondersteund met laagdrempelige preventieve interventies, kan de GGZ zich richten op mensen met complexere problematiek. De inzet vanuit Thrive richt zich nadrukkelijk ook op de Amsterdamse jeugd.

Het normaliseren van het gesprek over mentale gezondheid is belangrijk. Omgaan met mentale tegenslagen hoort bij het leven. Daarover praten in een vertrouwde omgeving als de buurt, op school of op het werk, in verbinding komen met anderen en het gevoel hebben ergens bij te horen, zijn bewezen beschermende factoren als het gaat om mentale gezondheid. Partners binnen de sociale basis moeten over voldoende kennis en vaardigheden beschikken om dit op een goede manier vorm te geven. De komende jaren is hiervoor extra aandacht.

Sociale steun heeft een belangrijke preventieve werking bij het voorkomen van mentale problemen. Vanuit de sociale basis wordt hierin voorzien via GGZ in de Wijk (samen werken aan GGZ-vriendelijke wijken waar iedereen welkom is) met laagdrempelige activiteiten. Ook is er aandacht voor lotgenotencontact, informatie en advies en de inzet van ervaringsdeskundigen en maatjes voor het bieden van een luisterend oor. Amsterdammers met een huisdier ontlenen vaak veel emotionele steun aan hun huisdier. We zorgen ervoor dat Amsterdammers daarom zo lang mogelijk samen kunnen blijven wonen met dat huisdier, ook als het niet goed met hen gaat. We stimuleren samenwerking en het uitwisselen van kennis tussen partners in de sociale basis en partners op het gebied van dierenwelzijn.

- Jeugd en Gezin

Kansen voor jeugdigen is een los speerpunt vanuit het bouwen aan kansengelijkheid. Inzet gericht op gelijke kansen voor de jeugd spitst zich niet toe op één enkel doel, zoals gezondheid, maar richt zich vaak op meerdere doelen tegelijk. De inzet vanuit de sociale basis op jeugd wordt daarom in een aparte paragraaf (2.3.3) beschreven.

Vanuit gelijke kansen op gezondheid is vanuit Amsterdam Vitaal en Gezond extra aandacht voor de thuissituatie en welke invloed die heeft op hoe het met jeugdigen gaat. Als bij verzorgers sprake is van gestapelde problematiek is het risico op problemen bij opgroeiende

jeugd in zo'n gezin groot. We zien dat in de ondersteuning van jeugdigen en de gezinnen waarin zij opgroeien de aandacht niet altijd gaat naar die Amsterdammers met de meest complexe problematiek. De inzet voor de komende jaren is om aandacht beter te richten zodat deze aankomt bij die jeugdigen en gezinnen waar dit het hardste nodig is. Hierin kijken we niet alleen naar welke ondersteuning een jeugdige zelf nodig heeft, maar ook naar wat er thuis nodig is aan ondersteuning. Andersom kijken we in het ondersteunen van volwassenen ook hoe het gaat met jeugdigen in een gezin. Zo kan inzet elkaar versterken.

Een veilige thuissituatie is belangrijk om gezond en kansrijk op te groeien. De regioaanpak 'Veiligheid voor elkaar' richt zich op het voorkomen, stoppen en duurzaam oplossen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Doel van de aanpak is om geweld eerder te signaleren, bespreekbaar te maken en te melden. De aanpak richt zich ook op het toerusten van professionals om risicosignalen tijdig te signaleren en adequaat op te volgen.

Vanuit de sociale basis zetten we in op preventie: het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dat gebeurt bijvoorbeeld met dialogen en trainingen voor bewoners, vrijwilligers, waaronder sleutelfiguren en professionals georganiseerd. Deze dialogen en trainingen zijn gericht op:

- het doorbreken van het taboe rondom het praten over geweld en veiligheid in huis;
- het vergroten van de weerbaarheid, kennis en handelingsvaardigheid van bewoners en professionals;
- het signaleren van geweld en vergroten van de handelingsbereid;
- het kenbaar maken van routes naar hulp en advies;
- het vergroten van kennis van specifieke groepen te vergroten (ouderen, jongeren, LHBTIQ+ personen etc.)

2.3.2 Gelijke kansen op bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid is een grondrecht, maar staat de afgelopen jaren voor een steeds grotere groep onder druk. Wie naar Amsterdam kijkt, ziet een welvarende stad, waar de economie na de coronapandemie snel is opgeveerd, en een stad met een grote diversiteit aan mensen die hier een goed bestaan opbouwen. Dat geldt niet voor iedereen. Een toenemende groep Amsterdammers heeft moeite om rond te komen, ook mensen die (net) boven het sociaal minimum leven. Zij profiteren niet van de mogelijkheden die onze stad biedt. Stress door een te laag inkomen of onzekerheid over je inkomen of het hebben van grote schulden zorgen niet alleen voor achterstand, maar ook voor gezondheidsproblemen.

Wat willen we bereiken?

Het bieden van bestaanszekerheid in de zin van een bijstand die voldoende is om van rond te kunnen komen en voorspelbaarheid van regelingen, is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de Rijksoverheid. Omdat bij veel Amsterdammer het water aan de lippen staat, kunnen we niet wachten. We gaan binnen onze mogelijkheden aan de slag om de bestaanszekerheid voor alle Amsterdammers structureel te versterken.

Wat gebeurt er al?

Vanuit de Agenda Bestaanszekerheid werken we aan het versterken van de bestaanszekerheid van Amsterdammers. We gaan uit van vertrouwen in Amsterdammers en stellen hun behoefte centraal. Hiervoor verruimen we regels en beleid en vereenvoudigen we systemen. Ook brengen we focus aan in onze inzet in gebieden en op Amsterdammers die dit het hardste nodig hebben. Acties zijn vooral gericht op dienstverlening die we bieden vanuit de Participatiewet en de gemeentelijke Wet schuldhulpverlening. Deze acties zijn dan ook vooral gericht op de inzet vanuit de directie Werk, Participatie en Inkomen. Onderdeel hiervan is het vergroten van het bereik van gemeentelijke voorzieningen en deze vooral aan te laten komen bij die Amsterdammers die er recht op hebben, maar er nog geen gebruik van maken.

Wat draagt de sociale basis hier aan bij?
Vanuit de sociale basis wordt in het kader van bestaanszekerheid ingezet op de thema's armoede en schulden, participatie (naar werk) en het versterken van basisvaardigheden. Inkomensvoorzieningen en andere voorzieningen gericht op levensonderhoud zijn net als re-integratie geen onderdeel van de sociale basis.

1. **Armoede en schulden**
   Door de enorme stijging van de lasten voor levensonderhoud, zoals huur, energielasten en boodschappen, hebben steeds meer Amsterdammers te maken met armoede en schulden. Schaamte, taboe en stress maken het moeilijk om de stap te zetten en ondersteuning te vragen.

   - Laagdrempelige ondersteuning
     Vanuit de sociale basis is laagdrempelige ondersteuning beschikbaar, dichtbij Amsterdammers in de eigen omgeving. Het buurtwerk heeft hierin een belangrijke rol. Signaleren, herkennen, bespreekbaar maken en doorverwijzen is essentieel bij het klein houden van problemen. In alle gebieden van Amsterdam zijn financiële spreekuren waar Amsterdammers terecht kunnen met vragen en om hun administratie te ordenen. Deze spreekuren zijn een voorportaal voor onder andere schuldhulpverlening vanuit de buurtteams. Ook zijn er financiële maatjes die Amsterdammers kunnen helpen om stappen te zetten om de financiële huishouding weer op de rit te krijgen en te houden.

   - Vergroten van het bereik van minimaregelingen
     De "Flying Squad"; de vliegende brigade geeft vanuit de gemeente voorlichting over minimaregelingen. Deze brigade sluit aan bij de sociale basis via informele organisaties , sleutelfiguren en ervaringsdeskundigen. Op deze manier wordt geprobeerd om bekendheid over deze regelingen te vergroten en om meer Amsterdammers te bereiken.

   - Vertrouwen en toeleiding naar passende ondersteuning
     Sleutelfiguren en ervaringsdeskundigen spelen ook een belangrijke rol bij toeleiding naar zwaardere vormen van ondersteuning. Zij hebben vaak een vertrouwensband met bewoners. Daar waar het vertrouwen in de overheid minimaal is, kunnen zij het verschil maken. Dat vraagt van professionele organisaties zoals de buurtteams en ouder- en kindteams dat zij meewerken aan een warme overdracht, aansluiten op de leefwereld van de Amsterdammer die zij voor zich hebben. Daarbij moeten zij optimaal gebruik maken van wat een sleutelfiguur, ervaringsdeskundige of informele organisatie al heeft opgebouwd met een bewoner.

2. **Participatie (naar werk)**
   Betaald werk is nog steeds de belangrijkste weg naar een beter bestaan. Betaald werk zorgt voor inkomen maar is nog zoveel meer. Het draagt bij aan het gevoel van eigenwaarde, een (sociaal) netwerk en heeft daarmee ook een belangrijke maatschappelijke waarde. Met het programma "Iedereen kans op werk" investeert het de gemeente in scholing en werkzekerheid van Amsterdammers die aan het werk gaan.

   - Opstap naar werk of opleiding
     De sociale basis levert een belangrijke bijdrage aan een opstap naar werk met collectief en voorliggend aanbod, zoals het buurtwerk en specifieke activiteiten gericht op participatie, empowerment en emancipatie. Maar juist voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt is de stap naar werk dan nog groot. Intensivering van de samenwerking met de werk - en participatieteams in de gebieden moet zorgen voor een betere aansluiting tussen het preventieve, collectieve en voorliggende aanbod in de sociale basis en de meer individuele begeleiding richting participatie, activering en werk die buiten de sociale basis valt.
     Onderdeel hiervan is het verbinden van lokale initiatieven met meerwaarde in deze keten aan de stedelijke infrastructuur: onder andere in het project Onbenut Arbeidspotentieel van het Regionaal Werkcentrum. Hierin worden ook partners vanuit de sociale basis betrokken.

- Meedoen

  Betaald werk is niet voor alle Amsterdammers een optie. Als Amsterdammers niet aan het werk kunnen, om welke reden dan ook, is het belangrijk dat ze in ieder geval een zinvolle dagbesteding hebben. Een goede dagbesteding zorgt voor een dagritme, het gevoel iets nuttigs te doen en voor sociale contacten. Het levert ook een belangrijke bijdrage aan het behoud van zelfredzaamheid, het voorkomen van eenzaamheid en gezondheidsproblemen. Amsterdammers die niet kunnen werken, worden daarom door hun klantbegeleiders vanuit Werk en Participatie gestimuleerd om actief te blijven of te worden. Binnen de sociale basis kan dat als vrijwilliger, of door mee te doen aan allerlei laagdrempelige activiteiten in de eigen buurt of wijk.

  In het verlengde van de sociale basis worden buurtbanen georganiseerd. Een buurtbaan is een tijdelijk dienstverband dat wordt aangegaan met een actieve bewoner in een buurt of wijk, met als tweeledig doel: het versterken van de sociale basis in de buurt, en het ontwikkelen van de competenties van de betrokkene voor doorstroom naar regulier werk. Deze banen maken onderdeel uit van het pallet aan gesubsidieerd werk dat vanuit de directie Werk beschikbaar is. Deze banen ondersteunen de beweging om ervaringskennis, praktijkkennis en de sleutelrol van bewoners in gebieden te verbinden aan kernfuncties in de sociale basis. Die beweging wordt de komende jaren steeds belangrijker.

3. **Versterken basisvaardigheden**

   Basisvaardigheden, zoals taal, rekenen en digitale vaardigheden, zijn van essentieel belang voor het vinden en behouden van werk en om zelfredzaam te zijn. Nog altijd is er veel schaamte als mensen die basisvaardigheden onvoldoende beheersen. Tegelijkertijd vinden Amsterdammers die het betreft niet altijd makkelijk het beschikbare aanbod.

   - Vergroten van bereik door informatie & advies

     In de sociale basis zijn laagdrempelige plekken waar mensen terecht kunnen voor informatie en advies over de mogelijkheden die er voor hen zijn om hun basisvaardigheden te verbeteren. Door dit dichtbij Amsterdammers te organiseren, kunnen zij makkelijker binnenlopen als ze vragen hebben. Specifieke aandacht is er voor het bereiken van ouders omdat een tekort aan basisvaardigheden bij hen ook effect heeft op hun kinderen. Hiervoor ontwikkelen we een gezinsaanpak waarin ook partners uit de sociale basis betrokken zijn. Lessen die al zijn geleerd en goede voorbeelden rondom de familiescholen worden hierin meegenomen.

   - Informeel aanbod

     Het professioneel georganiseerde taalaanbod wordt buiten de sociale basis aanbesteed. Inzet vanuit de sociale basis is hierop en aanvulling. In de sociale basis wordt informeel aanbod georganiseerd om vaardigheden te versterken, waaronder de inzet van taalcoaches, conversatielessen en computerlessen. Partners die dit aanbod uitvoeren worden gestimuleerd om gebruik te maken van lesmateriaal dat via Leef en Leer beschikbaar is. Ook worden partners gestimuleerd om met en van elkaar te leren, onder andere in taalnetwerken.

2.3.3 Gelijke kansen voor de Amsterdamse jeugd

De verschillen in kansen die Amsterdamse jeugdigen hebben om gezond op te groeien en zich optimaal te ontplooien zijn groot. Zeker in huishoudens die te maken hebben met gestapelde problematiek, staan de kansen van opgroeiende jeugd onder druk. We zien dat ondersteuning niet altijd terecht komt bij die jeugdigen die dit het hardst nodig hebben.

Wat willen we bereiken?

In Amsterdam heeft elk kind of jongere gelijke kansen om gezond op te groeien, zich te ontplooien en talenten te ontwikkelen, ongeacht de buurt waar het opgroeit, het inkomen van ouder(s), of ondanks het feit dat het (tijdelijk) extra zorg of ondersteuning nodig heeft.

Wat gebeurt er al?

Vanaf 2020 werken we aan een vereenvoudiging van de manier waarop de jeugdhulp in Amsterdam is georganiseerd. Van een stelsel dat is onderverdeeld in stukken maken we een beter geheel met minder overgangen voor jeugdigen en gezinnen. Hierin werken we met minder aanbieders samen zodat er beter gestuurd kan worden op de inzet van jeugdhulp voor de meest kwetsbare kinderen. In de transformatie van jeugdhulp hanteren we een aantal leidende principes:

1. Integrale hulp voor de meest kwetsbare gezinnen
2. Normaliseren; versterken van het dagelijkse leven
3. De juiste hulp op het juiste moment
4. Gebiedsgerichte organisatie
5. Zo thuis mogelijk
6. Lerend systeem in gezamenlijke verantwoordelijkheid: werken vanuit de bedoeling als gelijkwaardige partners.

Vanuit de doorontwikkeling van het jeugdstelsel is bijzondere aandacht voor de overgang naar volwassenheid (18-/18+).

Niet alleen vanuit het stelsel voor jeugdhulp wordt gewerkt aan gelijke kansen voor de jeugd. Goed en passend onderwijs, inzet vanuit voorscholen en bijvoorbeeld vanuit sport zijn minstens zo belangrijk. Vanuit het onderwijs wordt bijvoorbeeld ingezet op het vergroten van de (effectieve) leertijd voor leerlingen met onderwijsachterstanden en is extra aandacht voor extra taalonderwijs bij taalachterstanden. Ook wordt er vanuit het onderwijs aandacht besteed aan bewustwording met betrekking tot een gezonde leefstijl, het belang van voldoende bewegen en risico's van verslaving. Om kansen op school en kansen naschool aan elkaar te verbinden en ook de situatie van verzorgers daarbij te betrekken wordt inzet op deze verschillende thema's steeds vaker gecombineerd.

Wat draagt de sociale basis hieraan bij?

Inzet op gelijke kansen voor de Amsterdamse jeugd is een belangrijk onderdeel binnen de sociale basis. Hiermee is bijna de helft van het totaalbudget dat jaarlijks wordt besteed aan de sociale basis gemoeid. Onderwijs maakt geen deel uit van de sociale basis, maar een groot deel van de activiteiten wordt wel uitgevoerd in samenhang met wat er op scholen gebeurt.

Vanuit het jeugdstelsel heeft de sociale basis met name een preventieve rol. Activiteiten in de sociale basis zijn gericht op het voorkomen van problemen bij alle Amsterdamse ouders en kinderen (universele preventie) en het ondersteunen van die groepen die een verhoogd risico hebben op problemen of waar al sprake is van beginnende problematiek (selectieve preventie). Inzet is gericht op het normaliseren van de hobbels die het leven soms kent. Deze hobbels horen erbij en betekenen niet meteen dat altijd jeugdhulp nodig is. Ook is er aandacht voor het ondersteunen en verstevigen van beschermende factoren rondom jeugdigen. Bij beschermende factoren gaat het onder andere om het sociale netwerk rondom een jeugdige maar ook om steun, waardering van positief gedrag, het kunnen leveren van een betekenisvolle bijdrage en een constructieve tijdsbesteding. Het is belangrijk om met preventie zo vroeg mogelijk te beginnen. De zwangerschap en de eerste twee jaar daarna zijn essentieel voor de ontwikkeling van kansengelijkheid op latere leeftijd. Hiervoor hebben we de komende jaren extra aandacht. Om de preventieve rol goed te kunnen vervullen is goede samenwerking met het ouder- en kindteam essentieel. Deze samenwerking wordt daarom verstevigd.

- **Ontwikkelingsstimulering en opvoed- en opgroeiondersteuning**
  Je kan niet vroeg genoeg beginnen met ervoor te zorgen dat alle kinderen zich optimaal ontwikkelingen. Vanuit de sociale basis wordt ingezet op gezinsgerichte ontwikkelingsstimulering, zoals de Spelinlopen. Dit zijn plekken waar laagdrempelige activiteiten gericht op samen spelen, ontmoeten en bewegen voor ouders en jonge kinderen worden gecombineerd met opvoed- en opgroeiondersteuning. De spelinloop is algemeen toegankelijk voor ouders met jonge kinderen en in het bijzonder voor ouders die kinderen hebben met het risico op achterstanden. In de uitvoering van deze activiteiten zijn ouder- en kindteams, buurtteams en voorscholen nauw betrokken. Ondersteuning bij opvoeding en ouderschap wordt niet alleen vanuit spelinlopen geboden. Dit soort activiteiten kunnen ook door getrainde vrijwilligers of steungezinnen worden uitgevoerd. Zij verbinden zich veelal voor langere tijd aan gezinnen waarbij dit soort ondersteuning nodig is.

- **Brede talentontwikkeling en kinderwerk**
  Vanuit de sociale basis worden buiten het curriculum van scholen activiteiten georganiseerd gericht op het stimuleren van talent en de ontwikkeling van andere dan cognitieve vaardigheden die op school worden geleerd, zoals creatieve, sportieve en communicatieve vaardigheden. Hiermee komen jeugdigen met nieuwe onderwerpen in aanraking, worden ze op een andere manier uitgedaagd en wordt hun horizon verbreed. In de signalering, preventie en laagdrempelige pedagogische ondersteuning bij het opgroeien in de samenleving die hier op aansluit is extra aandacht voor kinderen die opgroeien in een kwetsbare situatie.

- **Informatie & advies en laagdrempelige begeleiding**
  In de sociale basis kunnen jeugdigen terecht voor informatie en advies over zaken die hen bezighouden. Vanuit deze informatiepunten worden zij gewezen op welke ondersteuning er voor hen beschikbaar is. Naast informatie en advies is laagdrempelige begeleiding beschikbaar, bijvoorbeeld in de vorm van mentoraten, huiswerkbegeleiding, studiebegeleiding en het aanleren van stage-vaardigheden zoals het maken van een cv en sollicitatietraining. Deze vormen van ondersteuning zijn vaak nodig in de overgang van school naar school, dagbesteding of werk, maar ook voor jeugdigen met problemen op het gebied van mentale gezondheid.

- **Weerbaarheid vergroten**
  Daar waar jeugdigen een extra steuntje in de rug nodig hebben als het gaat om zelfvertrouwen, het ontwikkelen van de eigen identiteit, emancipatie en weerbaarheid kunnen daartoe vanuit de sociale basis activiteiten worden georganiseerd. De inzet van rolmodellen uit de eigen doelgroep kan hierin een belangrijke meerwaarde vervullen. Vanuit bijvoorbeeld het jongerenwerk en mentoraten wordt ook op deze thema's ingezet.

- **Jongerenwerk**
  Het jongerenwerk is één van de belangrijke kernfuncties binnen de sociale basis voor jeugdigen. Jongerenwerk is laagdrempelig en gericht op jongeren die te maken hebben met omstandigheden die het lastig maken om zelfvertrouwen op te bouwen, zich te ontwikkelen en een positieve toekomst voor zich te zien. Jongerenwerkers bieden hen begeleiding bij het opgroeien in onze stad.

- **Veldwerk**
  Het veldwerk wordt in aanvulling op het jongerenwerk uitgevoerd en richt zich op jongeren en jongvolwassenen. Anders dan het jongerenwerk richt het veldwerk zich specifiek op jongeren die vanwege een veelvoud aan sociale en individuele problemen de relatie met de samenleving kwijt zijn geraakt of dreigen te verliezen. Het veldwerk legt actief contact met deze doelgroep en begeleidt en ondersteunt hen. Net als het jongerenwerk wordt intensief samengewerkt met ouders, school, jeugdhulp (waaronder ouder- en kindteams) en jeugd en veiligheidsteams en –partners (zoals politie).

- Versterken Jongerenwerk en Veldwerk:

  De inzet van het jongerenwerk en het veldwerk richt zich de komende jaren nadrukkelijk op:
  - het klein houden van kleine problemen en het inzetten op stabiliteit voor jongeren met zwaardere problemen;
  - het signaleren van problematiek waarbij andere hulpverlening moet worden ingeschakeld en zorgen voor het betrekken van de juiste expertise;
  - aansluiten bij de leefwereld van jongeren door actief en op laagdrempelige wijze contact met hen te hebben en in gesprek te gaan over wat hen bezighoudt;
  - inzet op groepsbenadering en alleen waar nodig individuele coaching;
  - borging en doorontwikkeling binnen de thema's meidenwerk en onlineleefwereld;
  - faciliteren en doorontwikkelen van jongerenwerk op scholen.
  - verbinding jongerenwerk en sport
  - doorontwikkeling van de expertise over jongeren met (straat- en online) veiligheidsproblematiek en de rol van het jongerenwerk in het netwerk rondom risicojongeren

  Om deze inzet te kunnen leveren is de ambitie om het jongerenwerk de komende jaren verder te verstevigen langs een aantal lijnen:
  - versterken van de effectiviteit van het jongerenwerk: investeren in vakmanschap, onder andere als het gaat om expertise rondom het werken met meiden en aansluiten bij de online-leefwereld;
  - voorkomen dat jongeren in handen vallen van criminele netwerken vanuit de preventieve kracht van het jongerenwerk;
  - snellere passende ondersteuning voor jongeren door betere samenwerking met o.a. partners op het gebied van onderwijs en sport en bewegen;

  Dit is uitgewerkt in de Raadsbrief Vakkundig Jongerenwerk van juli 2023. In deze brief wordt ook de noodzaak van goede samenwerking tussen partijen benadrukt waarin de opgave leidend moet zijn. Dit is belangrijk voor vertrouwen tussen organisaties onderling, het imago van jongerenwerk, het vertrouwen van jongeren in het aanbod en het vertrouwen van jongeren en organisaties in de gemeente.

Hoofdstuk 3

Naar een nieuwe inrichting

Op 5 april 2023 heeft de gemeenteraad de hoofdlijnen voor de sociale basis vastgesteld. Dit zijn de uitgangspunten voor de inrichting van de sociale basis vanaf 2025. In dit hoofdstuk vertalen we de vastgestelde uitgangspunten naar een nieuwe structuur voor de sociale basis.

3.1 Gebiedsgericht en opgavegericht

De afgelopen jaren zijn flinke stappen gezet in het gebiedsgericht en opgavegericht werken in de sociale basis. Het totaal aan opgaven in de verschillende gebieden werd opgetekend in gebiedsplannen, in de masterplannen Zuidoost en Nieuw West en de aanpak Noord. Voor de sociale basis waren er de gebiedsgerichte uitwerkingen met een verdieping van de sociale opgave in gebieden. Zo versterkten de beschreven opgaven elkaar. De beschrijving van de opgave geeft houvast: voor partners en voor de gemeente. Het helpt partners bij hun subsidieaanvraag en bij het richten van inzet. Voor de gemeente zijn de beschreven opgaven uitgangspunt voor het beoordelen van subsidieaanvragen. Zodat we tot een zo optimaal mogelijke mix van activiteiten in gebieden komen, passend bij de opgave. In gesprekken met partners over de voortgang en focus van de uitvoering werd de opgave steeds belangrijker als uitgangspunt. Deze gebiedsgerichte focus houden we vast en versterken we de komende jaren. De meerjarige sociale opgaven die aan de hand van dit beleidskader worden opgesteld krijgen vorm met bewoners en partners samen. Beschikbare cijfers vanuit het Regiobeeld die worden vertaald naar gebiedsniveau zijn hierin ondersteunend. Het gaat om de opgaven in de breedte van het sociaal domein. Met elkaar geven we duiding aan welke problematiek in welke gebieden prioriteit heeft. Daarmee is de opgave niet alleen leidend voor inzet vanuit de sociale basis, maar richtinggevend voor alle inzet vanuit het sociaal domein. Voor verlengd bestuurders is het vastleggen van meerjarige opgaven per gebied belangrijk als sturingsinstrument. Zij gaan periodiek in gesprek met partners in gebieden en kijken met die partners langs de opgave naar hoe het gaat in een gebied.

In het voorjaar van 2021 gingen de buurtteams van start. Een belangrijk onderdeel van het ontwikkeltraject was het vormgeven van de gebiedsgericht samenwerking met de partners in de sociale basis. Dat maakt het makkelijker om met elkaar te bepalen hoe het gaat met de mensen in een gebied. Buurtteams en ouder- en kindteams, maar ook eerstelijns professionals zoals huisartsen hebben een belangrijke signalerende rol met betrekking tot wat er nodig is in gebieden. Zo kunnen partners, bijvoorbeeld de buurtteams en ouder- en kindteams aangeven waar zij hiaten in aanbod tegen komen, of waar zij een toenemende vraag signaleren.

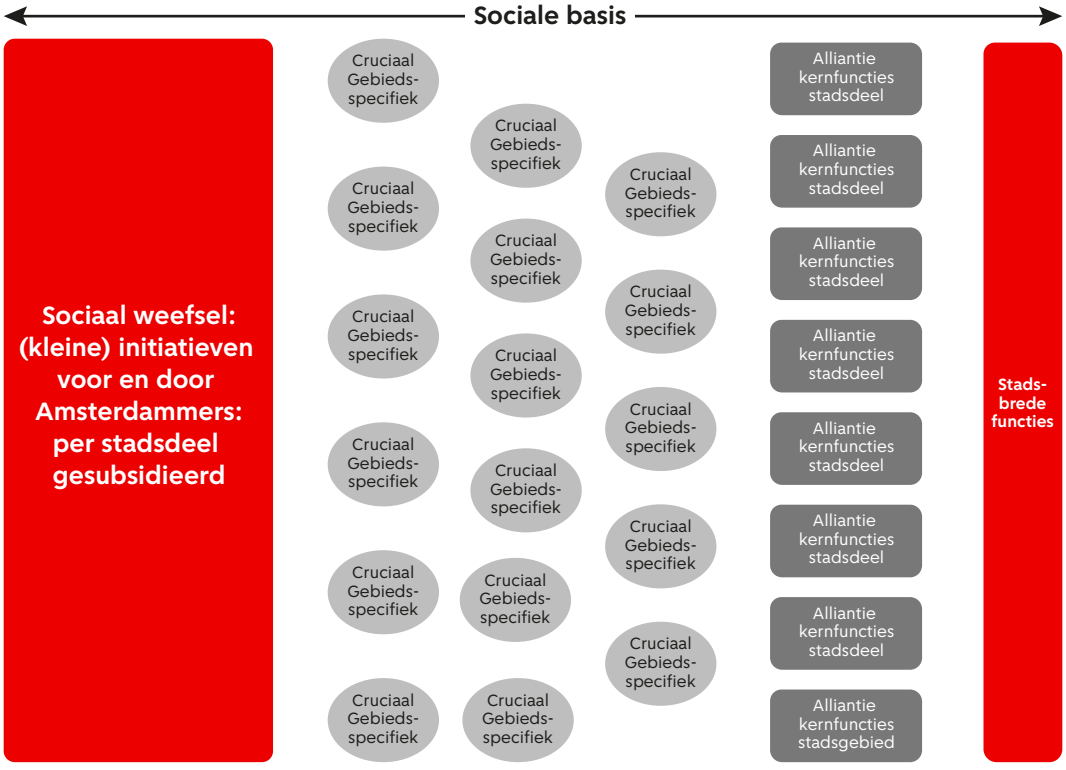
Door dichter tegen elkaar aan te werken is het makkelijker geworden om bewoners die met een hulpvraag bij een buurtteam komen naar laagdrempelige ondersteuning vanuit de sociale basis door te leiden. We zijn daarmee nog niet klaar. Buurtteams en ouder- en kindteams hebben nog moeite om de weg te vinden in de sociale basis omdat deze enorm breed en divers is. Dit is een van de redenen waarom we de sociale basis de komende jaren anders gaan inrichten. Andersom is het belangrijk dat bijvoorbeeld de ouder- en kindteams zich nog meer gaan richten op de opgave in gebieden en gebiedsgerichte samenwerking. Dit zijn communicerende vaten.

3.2 De structuur: herinrichting op verschillende niveaus

De sociale opgaven in gebieden en buurten zijn groot. Zonder gezamenlijk commitment op die opgave van alle betrokkenen, is het stelsel niet houdbaar. Wat Amsterdammers nodig hebben staat centraal. Bewoners kennen hun buurt en weten niet alleen welke problemen er spelen, maar ook welke kansen en krachten er zijn. Zij hebben vaak duidelijke ideeën over hoe het beter of anders moet. Juist deze ideeën, ervaringen en kennis zijn nodig om díe dingen te veranderen waar zij behoefte aan en profijt van hebben. Het definiëren van de opgaven in gebieden doen we daarom samen: met alle betrokken. De samenwerking wordt hieromheen georganiseerd. Samenwerking op die opgave vraagt om vertrouwen in elkaar en respect voor elkaars kennis, kunde en rol. Met een stelsel onder druk veranderen die rollen. Niet alles kan professioneel worden georganiseerd: steeds meer zal worden gekeken naar de kracht van de samenleving zelf. We verwachten dat bewoners steeds meer hun publieke verantwoordelijkheid nemen. En die nemen we serieus. Door zelf actief in gebieden aanwezig te zijn, voortdurend alert op wat bewoners nodig hebben en of daar de juiste inspanningen op worden gepleegd. Maar ook door partners, zoals het buurt(opbouw)werk, een actieve rol te geven in het faciliteren van wat bewoners zelf kunnen doen.

De sociale basis is heel breed: het gaat over persoonlijke sociale netwerken en inzet van bewoners, over verbindingen tussen bewoners, over informele netwerken en initiatieven, maar ook over professioneel georganiseerde ondersteuning. Niet al die onderdelen leveren een vergelijkbare bijdrage en toch zijn ze allemaal onmisbaar. Onder het vorige beleidskader moesten alle partners in de sociale basis volgens dezelfde systematiek subsidie aanvragen. Dat gaan we veranderen om recht te doen aan de verschillende rollen die binnen de sociale basis worden uitgevoerd. In de subsidieregeling bij dit beleidskader wordt deze differentiatie verder uitgewerkt. Ook gaan we als opdrachtgever differentiëren in hoe we met partners samenwerken. Hoe we dit gaan vormgeven staat in hoofdstuk 4 en 5 van dit kader.

De nieuwe inrichting van de sociale basis wordt hieronder per onderdeel beschreven.
De onderdelen staan niet los van elkaar, maar juist in verbinding. Het beeld hieronder laat het totaal zien.

3.2.1 Het sociaal weefsel: minder regeldruk voor klein initiatief

Zonder inzet van bewoners zou er geen sociale basis zijn. Juist datgene wat zij veelal op vrijwillige basis voor en met elkaar organiseren, maakt dat er sterke netwerken ontstaan in buurten en wijken. Het overgrote deel van deze initiatieven van Amsterdammers bestaat zonder enige bemoeienis van de overheid. Gelukkig maar. Als gemeente hebben we vooral een faciliterende rol, niet een sturende. Bewoners die activiteiten organiseren die direct aansluiten op de doelstellingen en opgaven voor de sociale basis kunnen daarvoor jaarlijks subsidie aanvragen. De voorwaarden daarvoor staan in de subsidieregeling behorend bij dit beleidskader. We gaan ervoor zorgen dat de administratieve last voor kleine subsidies zo laag mogelijk is. Hiermee sluiten we aan op de lijn die met de aanpassing van de Algemene Subsidieverordening wordt ingezet. In de opdracht aan de partners die de kernfuncties in stadsdelen uitvoeren, geven we uitdrukkelijk mee dat die kernfunctie erop gericht moet zijn om de kracht van de samenleving te vinden, te verbinden en te versterken.

3.2.2 Partners met een cruciale rol op gebiedsspecifieke opgaven

Tussen de vaak kleine initiatieven in het sociale weefsel en grote functies zoals het buurtwerk en jongerenwerk, zit nog veel meer. Partners die geworteld zijn in een specifieke buurt, gebied, of gebieden. Deze partners leveren vaak een cruciale bijdrage aan de opgave vanuit de sociale basis. Het kan gaan om professioneel georganiseerde organisaties, maar net zo goed om (een collectief van) bewoners of een informeel initiatief. We willen dat deze partners zich meerjarig en met elkaar committeren aan de opgave in een gebied. Hiervoor leggen we als gemeente geen vorm vast. We verwachten wel van deze gebiedspartners dat zij met elkaar samenwerken zodat de korte lijnen die zo hard nodig zijn daadwerkelijk verder vormkrijgen. We verwachten van deze partners ook dat zij met elkaar afstemmen wie welke inzet pleegt, zodat er een samenhangend pallet van activiteiten ontstaat.

3.2.3 Kernfuncties: alliantievorming met een overzichtelijk aantal partners

Kernfuncties zijn wijkoverstijgende functies die overal in het stadsdeel beschikbaar moeten zijn ongeacht de opgave. Het volume in verschillende gebieden kan wel verschillen afhankelijk van de opgave. Deels gaat het om fysieke plekken zoals huizen van de wijk en jongerencentra en deels gaat het om functies die vanuit dit soort fysieke plekken worden uitgevoerd. Voor de uitvoering van deze kernfuncties is continuïteit en stabiliteit nodig want ze vervullen een sleutelrol in het stadsdeel. Ze faciliteren de rest van de sociale basis door initiatief van bewoners te faciliteren onder andere door de fysieke ruimte die ze bieden. Ze verbinden bewoners en stimuleren ze om met elkaar activiteiten op te zetten en goede ideeën verder uit te werken. Daarnaast ontsluiten ze de toegang tot het diverse aanbod binnen de sociale basis voor onder andere de buurtteams en ouder- en kindteams. Voor de ondersteuning vanuit deze kernfuncties geldt dat uitvoering wordt gedaan door daarvoor gekwalificeerd personeel. Een beeldend voorbeeld om uit te leggen wat we hierbij bedoelen is dat werken met jongeren iets anders is dan jongerenwerk. Dat betekent niet dat partners die werken met jongeren maar geen jongerenwerk uitvoeren minder belangrijke dingen doen, maar wel dat jongerenwerk een kernfunctie is waarvoor kwalificatie nodig is en die beschikbaar is voor jongeren in alle delen van de stad. Het volume van het jongerenwerk moet aansluiten bij de opgaven in gebieden. Dat betekent dat in het ene gebied meer inzet nodig zal zijn dan in het andere.

Voor de kernfuncties is het belangrijk dat deze meerjarig en in samenhang worden uitgevoerd. De vorm voor die samenhang laten we niet aan partners. De ervaring leert dat partners die samen verantwoordelijk zijn voor uitvoering elkaar beter kennen en makkelijker tot afspraken komen over wie welk onderdeel uitvoert. We willen over de stad een beeld krijgen van de uitvoering en uniforme afspraken kunnen maken als het gaat om sturing en monitoring. De kernfuncties in de sociale basis worden daarom uitgevoerd door een alliantie van partners. De samenstelling van de alliantie kan per stadsdeel/stadsgebied verschillen. Het moet gaan om een overzichtelijk aantal partners zodat de uitvoering van deze functies efficiënt georganiseerd kan worden. We vragen deze partners om een gezamenlijk plan te maken. In dit plan willen we ook uitgewerkt zien hoe zij gebruik maken van ervaringskennis.

Functies die tot de kernfuncties behoren zijn in ieder geval: de exploitatie, beheer en coördinatie van programmering van de huizen van de wijk en jongerencentra, het buurtwerk (ook wel bekend als buurtopbouwwerk en welzijnswerk), kinderwerk (inclusief spelinlopen), het jongerenwerk, het veldwerk en coördinatie van vrijwillige inzet, coördinatie, faciliteren en versterken beweegnetwerken. Definities van functies en afbakening van de regimes op verschillende onderdelen volgen in de subsidieregeling die bij dit beleidskader wordt gemaakt.

3.2.4 Stadsbrede functies: voor specifieke doelgroepen over de stad

Het uitgangspunt voor de sociale basis is om ondersteuning zo veel mogelijk gebiedsgericht te organiseren. Toch is dit niet voor alle functies efficiënt en wenselijk. Zeker niet als er specifieke kennis en kunde nodig is op problematiek die fluctueert over de stad. Ook zijn er stadsbrede functies die vanuit één fysieke locatie in de stad worden uitgevoerd, maar de hele stad bedienen. In sommige gevallen is het daarom zinvoller om functies stadsbreed te organiseren. Dit doen we voor ondersteuning van vrijwillige inzet en cliëntondersteuning voor specifieke doelgroepen inclusief jongeren/jeugdigen. We organiseren deze inzet meerjarig en vragen partners om met een gezamenlijk voorstel te komen voor het organiseren van deze ondersteuning. Net als bij partners die allianties vormen op de kernfuncties, vragen we ook van deze partners om in dit voorstel op te nemen hoe zij vorm geven aan het inzetten van ervaringskennis. Stadsbrede uitvoering betekent niet dat de opgave in gebieden kan worden losgelaten. Juist in de gebieden met de grootste problemen is de vraag van bewoners vaak niet meteen zichtbaar en moet deze actief worden opgehaald. We verwachten van partners die deze functies uitvoeren dan ook dat zij hun inzet zo richten dat het zwaartepunt landt in de gebieden met de grootste problematiek. Omdat deze expertise ook in kernfuncties van essentieel belang is, zorgen we dat inbreng in die allianties onderdeel is van de opdracht aan deze partners.

Hoofdstuk 4

Bestuurlijke en ambtelijke samenwerking

4.1 Bestuurlijke verhoudingen en samenwerking

In de verordening op de stadsdelen en het stadsgebied Amsterdam 2022 is vastgelegd welke taken van het college of de burgemeester gemandateerd of gedelegeerd zijn aan de dagelijks besturen. Voor gemandateerde taken geldt dat degene die mandaat verleent verantwoordelijk blijft voor besluiten die het gemandateerde onderdeel neemt.

Voor de sociale basis is de gemeenteraad kaderstellend. De gemeenteraad stelt het beleidskader vast, maar ook de begroting. Zij heeft daarmee ook budgetrecht. De uitvoering van de sociale basis is door het college gemandateerd aan de dagelijks besturen van stadsdelen en stadsgebied. Dagelijks besturen stellen de opgave in gebieden en subsidieplafonds vast en maken keuzes met betrekking tot de te subsidiëren activiteiten. Met andere woorden: een dagelijks bestuur beslist, maar het college is eindverantwoordelijk. Uitvoering van alle partners in het sociaal domein komt samen in gebieden; daar vindt daadwerkelijke uitvoering plaats. Dagelijks Besturen hebben een belangrijke rol in het samenbrengen van deze uitvoering. Hiertoe organiseren zij periodiek gebiedsdialogen. In deze dialogen wordt met verschillende partijen gekeken naar hoe het gaat met de uitvoering rondom de opgave in het desbetreffende gebied.

De gemeenteraad controleert het college en heeft daarmee uiteindelijk ook de controlerende rol op de sociale basis als geheel. De stadsdeelcommissies hebben een controlerende rol op de taken die aan hun dagelijks bestuur zijn gemandateerde. Zij kunnen richting geven aan de uitvoering van die taken door het indienen van moties en voorstellen. Daarnaast kunnen zij het dagelijks bestuur vragen stellen over de manier waarop taken en bevoegdheden worden uitgeoefend. Ze kunnen gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen over zaken die het stadsdeel betreffen. Omdat de sociale basis per stadsdeel is ingericht, hebben de stadsdeelcommissies een gedetailleerd beeld van wat er in hun stadsdeel binnen de sociale basis gebeurt, gedetailleerder dan de raad. Daarmee hebben de stadsdeelcommissies een signalerende rol richting de gemeenteraad. In die rol kunnen stadsdeelcommissies adviezen aandragen op onderwerpen die in de raadscommissies worden besproken. Daarnaast kunnen zij ook adviezen ter agendering aandragen op het moment dat zij zaken signaleren die zij belangrijk vinden voor agendering in de commissie.

De bestuurlijke context van de sociale basis is complex. Daarom is op 4 juli 2023 een bestuurlijke stadsconferentie georganiseerd over de bestuurlijke samenwerking. Er is afgesproken dat er elke twee jaar wordt gerapporteerd over de voortgang op de sociale basis. Deze rapportage is een combinatie van cijfers en kwalitatieve informatie met een beeld over de stad en een beeld per stadsdeel/stadsgebied. Stadsdeelcommissies en Bestuurscommissie Weesp wordt vooraf door het college om advies gevraagd zodat dit advies kan worden betrokken in de bespreking in de raadscommissie. Zij worden ook bij de commissiebespreking uitgenodigd.

4.2 Samenwerking stadsdelen en directies

De sociale basis is de basis van het stelsel van meedoen, zorg en ondersteuning. Op een groot aantal beleidsdomeinen binnen het sociaal domein zit het laagdrempelige deel van het aanbod in de sociale basis, en wordt een meer specialistisch deel van het aanbod in andere onderdelen van het stelsel uitgevoerd. Om ervoor te zorgen dat ketens goed op elkaar aansluiten en er geen hiaten ontstaan in ondersteuning aan Amsterdammers, is nauw contact tussen directies en stadsdelen van essentieel belang. Om de grote bewegingen in de stad samen te volgen en te maken is het ook noodzakelijk dat stadsdelen en directies elkaar goed op de hoogte houden van nieuwe ontwikkelingen.

Alle ondersteuning, of dit nu vanuit de sociale basis wordt georganiseerd, of vanuit een ander onderdeel in het stelsel, landt in gebieden. Hier moet aanbod samenkomen en moeten partners die het uitvoeren samenwerken. De opgave is leidend voor de inzet die wordt gepleegd, daarom worden de meerjarige gebiedsopgaven in gezamenlijkheid opgesteld. Dit geldt niet alleen voor partners, maar ook voor inzet vanuit de gemeente zelf. De directie Werk, Participatie en Inkomen (WPI) neemt hierin een bijzondere positie in aangezien deze directie zelf een uitvoeringsorganisatie is. De dienstverlening vanuit WPI wordt gebiedsgericht uitgevoerd. Net als de buurtteams en ouder- en kindteams is WPI één van de kernpartners in gebieden waarmee vanuit de sociale basis wordt samengewerkt. In het opdrachtgeverschap richting partners in de stad trekken directies en stadsdelen samen op. Dit zorgt ervoor dat partners begrijpen hoe verschillende opdrachten zich tot elkaar verhouden en voorkomt verwarring bij afstemming tussen gemeentelijke onderdelen.

Hoofdstuk 5

Sturing en monitoring

De afgelopen jaren is de vraag om zicht op de sociale basis, en vooral op het effect van inzet, flink toegenomen. De sociale basis is heel breed en heel divers. De sociale basis richt zich vooral op preventie en interventies zijn niet een-op-een gekoppeld aan een doel. Daardoor is het ingewikkeld om te laten zien wat de effecten van de sociale basis zijn. De sociale basis is eerder procesgericht dan resultaatgericht, een domein van een terughoudende overheid en van 'vele interveniërende factoren'. Dit wordt ondersteund door recent onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut en van Movisie[4]. Dit betekent echter niet dat er niets mogelijk is om het inzicht te vergroten. Samen met partners werken we de komende jaren aan meer zicht, zonder dat dit extra regeldruk oplevert.

5.1 Doen wat werkt

Juist omdat het ingewikkeld is om aan te tonen wat de effecten van de sociale basis zijn, komt er meer focus te liggen op doen wat werkt. Vanuit bijvoorbeeld Movisie, maar ook vanuit de GGD, is al veel bekend over methodieken die bewezen effectief zijn. Er is bekend hoe we stress-sensitief kunnen werken en kunnen aansluiten bij de gezondheidsvaardigheden van Amsterdammers. Daar waar dat mogelijk is, vragen we partners om dit soort methodieken te gebruiken. Bij gebruik van methodieken waarvan is bewezen dat ze werken (evidence based), gaan we ervan uit dat de inzet maximaal resultaat oplevert, ook als dat resultaat moeilijk meetbaar is. Niet alles is onderzocht en de focus op evidence based en evidence informed werken moet geen knel vormen in de uitvoering om te doen wat nodig is. In de praktijk wordt voortdurend geleerd (practice based). Deze lessen nemen we serieus. Met meer focus op doen wat werkt, dagen we partners uit om gebruik te maken van beschikbare kennis voor verrijking en verbetering van interventies.

5.2 Sturen in de sociale basis

De manier waarop de gemeente invulling geeft aan de sturing in het sociaal domein is de afgelopen jaren veranderd. De gemeente is nog steeds opdrachtgever, maar partnerschap krijgt meer nadruk. Dat betekent een verschuiving van afrekenen naar aanspreken. En van opleggen hoe uitvoering eruit moet zien naar samen met partners leren en ontwikkelen. Op deze beweging gaan we verder. Samen leren en ontwikkelen betekent ook dat we transparantie verwachten van partners. Alleen als zij durven aangeven waar zij ruimte zien voor verbetering, kan daadwerkelijk worden geleerd en verbeterd.

De nieuwe inrichting van de sociale basis maakt het makkelijker om met partners relaties te onderhouden die recht doen aan hun inzet. We gaan verder differentiëren in de manier waarop we met verschillende partners omgaan en de mate waarin we sturen. Van een professionele organisatie met een grote opdracht mag je iets anders verwachten dan van een klein (bewoners) initiatief, ook als het gaat om het afleggen van verantwoording.

4 Movisie, 2023: https://www.movisie.nl/publicatie/cijfers-sociale-basis, Verwey-Jonker Instituut 2022: https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/leren-sturen-en-verantwoorden-in-de-sociale-basis/.

Voor kleine initiatieven in het sociale weefsel vereenvoudigen we het aanvragen en verantwoorden van subsidies. De opgave blijft wel leidend in het beoordelen van subsidieaanvragen, want er zijn onvoldoende middelen om alle initiatieven in het sociale weefsel te kunnen subsidiëren. Verder zorgen we ervoor dat initiatieven goed worden ondersteund: onder andere de partners in de alliantie van kernfuncties hebben hierin een belangrijke rol. We benutten de kennis en ervaringen die deze kleine initiatieven hebben over buurten en gebieden om inzet vanuit andere lagen van het stelsel nog beter te richten.

Dit geldt ook voor partners met een cruciale rol in de opgave in gebieden. Met hen gaan we periodiek in gesprek over de opgave in het gebied en hoe de inzet van alle betrokkenen daaraan bijdraagt. We organiseren dit zoveel mogelijk collectief en in de vorm van een dialoog. Zo stimuleren we partners om zich gezamenlijk te verbinden aan de opgave.

Voor de kernfuncties zetten we in op een beeld over de gehele stad. Samen met partners die deze functies uitvoeren, ontwikkelen we indicatoren om te laten zien wat er wordt bereikt. We willen indicatoren ontwikkelen die het gewenste inzicht geven en de administratielast die dit meebrengt toch zo laag mogelijk houden. Ditzelfde geldt voor partners die stadsbrede functies uitvoeren.

Als opdrachtgever geven we partners ruimte om te doen wat nodig is. Zij zijn immers de experts op de uitvoering. We zijn periodiek met elkaar in gesprek over de opgave in het gebied en of de inzet de gewenste bijdrage levert. Geleerde lessen delen we en we faciliteren partners zo goed mogelijk door het aanreiken van relevant onderzoek waarmee ze hun inzet kunnen verrijken. We organiseren dit eenduidiger zodat informatie op een overzichtelijke manier wordt ontsloten. Ook halen we bij partners op welke onderzoeksthema's voor hen relevant zijn zodat wat wordt onderzocht daadwerkelijk kan bijdragen aan het leren en ontwikkelen binnen de sociale basis.

5.3 Monitoring langs 4 sporen

Er zijn al grote stappen gezet bij het monitoren van de sociale basis. De financiële inrichting voor de sociale basis is in alle stadsdelen hetzelfde ingericht. Dit betekent dat op een groot aantal onderdelen vergelijking tussen stadsdelen mogelijk is. Dit is een goede basis voor de vervolgstappen die we willen maken voor het inrichten van monitoring. We doen dit stapsgewijs want ook dit is een kwestie van leren en ontwikkelen. We willen partners die hierin moeten meebewegen niet overvragen en geen onnodige regeldruk organiseren. We zullen tussentijds evalueren om de juiste balans te vinden in wat we aan zicht nodig hebben en wat dat vraagt van onszelf als gemeente en onze partners.

Het Verwey-Jonker Instituut zegt hierover: wees duidelijk in het doel: waarom wil je meten wat je gaat meten. Meet vooral geen onnodige dingen. Wees transparant en neem alle betrokken stakeholders goed mee[5].

Met het monitoren van de sociale basis zetten we vooral in op signaleren wat er nodig is, evalueren hoe het gaat en wat we doen en samen leren en ontwikkelen. We combineren cijfers met verhalen, zodat cijfers tot leven komen en er voldoende ruimte is voor ervaringen van Amsterdammers. Uiteindelijk zijn zij het die bepalen hoe het met de sociale basis is gesteld. Hieronder zijn de vier sporen uitgewerkt waarlangs we dit vormgeven.

5 Verwey-Jonker Instituut 2022, https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/leren-sturen-en-verantwoorden-in-de-sociale-basis/. Pagina 42.

5.3.1 Meer onafhankelijk kwalitatief onderzoek

De sociale basis laat zich moeilijk uitdrukken in cijfers. Een goede manier om extra zicht te krijgen in wat de sociale basis bijdraagt, is kwalitatief onderzoek dat meer beschrijvend is van aard. Dit soort onderzoek vindt op kleine schaal al plaats en gaan we de komende jaren uitbreiden. We betrekken hierbij de kennisinstituten in de stad om te kijken welke bijdragen ze hieraan kunnen leveren. Een belangrijk onderdeel van dit onderzoek is gericht op de vraag hoe Amsterdammers de sociale basis ervaren. We kiezen voor onafhankelijk onderzoek, dus niet door partners die de uitvoering van de sociale basis doen. Daarbij onderzoeken we jaarlijks één of enkele (vergelijkbare) interventies in verschillende stadsdelen. Dat brengt in beeld hoe interventies eruit zien, welke methodieken worden gebruikt en hoe deelnemers de interventies ervaren. Daarnaast continueren we onderzoek gericht op een specifieke doelgroep of een specifieke problematiek binnen de sociale basis. Kwalitatief onderzoek levert een bijdrage aan het totale zicht op de sociale basis, maar heeft wel altijd een beperkte scope.

5.3.2 Output op de gebiedsopgaven

Tot nu is de opgave vooral gebruikt om aan de voorkant van de subsidiecyclus te beoordelen welke activiteiten worden gesubsidieerd. Zo werd ingezet op een optimale mix van activiteiten passend bij de opgave in gebieden. Op het niveau van subsidiebeschikkingen werd achteraf bekeken of de afgesproken inzet was geleverd en of met die inzet ook was bijgedragen aan het beoogde doel. We gaan aan de slag om de output beter in beeld te brengen en deze op gebiedsniveau te relateren aan de opgave. Om dit te doen zijn we periodiek in gesprek met partners die subsidie ontvangen. We brengen tweejaarlijks in beeld hoe de totale inzet zich verhoudt tot de opgave, of we nog steeds de juiste dingen doen, of dat bijsturing nodig is. Hierin betrekken we ook de stadsdeelcommissies en de gemeenteraad.

5.3.3 Uitbreiden stedelijke monitor sociale basis

Vanaf 2021 werken grote welzijnsinstellingen en gemeente samen aan de stedelijke monitor sociale basis. Deze monitor brengt een aantal interventies die deze partners uitvoeren over de stad in beeld. Met verschillende organisaties die eenzelfde interventie uitvoeren in verschillende delen van de stad zijn gezamenlijke indicatoren afgesproken. Dat maakt het mogelijk om een beeld te geven over de stad heen. De monitor brengt in beeld wat het bereik van interventies is: wie eraan deelnemen en hoe vaak en welke problematiek deelnemers ervaren. De afgelopen jaren is onder andere welzijn op recept en een deel van het jongerenwerk gemonitord.
Deze monitor breiden we de komende jaren stapsgewijs uit. We verbinden indicatoren voor de kernfuncties aan deze monitor zodat we ook daarvoor tot een vergelijkbaar beeld over de stad kunnen komen.

5.3.4 Indicatoren begrotingscyclus

Omdat de financiële inrichting bij stadsdelen gelijk is getrokken, is het makkelijker om een vergelijkbaar beeld te geven waaraan middelen worden besteed. We onderzoeken hoe we een betere koppeling kunnen maken tussen de besteding van middelen en wat dat oplevert. Omdat begrotingsindicatoren op een hoog abstractieniveau worden ingericht, zal inhoudelijke toelicht deze cijfers altijd moeten ondersteunen. De Bestuursrapportage Wmo is een van de instrumenten die zich daar goed voor leent. Deze benutten we de komende jaren om kwalitatieve en kwantitatieve informatie beter te combineren.

Slotwoord

De sociale basis is er voor alle Amsterdammers. Op dit kader hebben heel veel van die Amsterdammers meegedacht. Vanuit hun rol als bewoner, als vrijwilliger, vanuit een organisatie of in de rol van ambtenaar. Zonder hun bijdrage was dit kader niet tot stand gekomen. We willen hen bedanken voor hun bijdrage.

Bijlage 1

Samenvatting Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025-2032

Samen maken wij de stad. Een stad waarin alle Amsterdammers de kans krijgen om te zijn en te worden wie ze willen zijn. Een solidaire stad waarin we naar elkaar omkijken en elkaar ondersteunen. De sociale basis is bij uitstek de plek waar die ambities handen en voeten krijgen. In het beleidskader sociale basis staat hoe we dat in Amsterdam gaan doen in de periode 2025-2032.

Het beleidskader is een uitgebreid document met uitleg en onderbouwing over de ambities en de inrichting van de sociale basis. Deze samenvatting geeft snel een eerste indruk. Op basis van dit beleidskader worden de opgaven per gebied uitgewerkt. De voorwaarden voor subsidieverlening staan in de subsidieregeling behorend bij dit beleidskader.

Wat is de sociale basis?

De sociale basis is het fundament van ons stelsel voor zorg, ondersteuning en meedoen. Het is de plek waar Amsterdammers elkaar vinden, ontmoeten en waar sociale cohesie ontstaat. In de sociale basis werken bewoners, vrijwilligers en professionals samen aan een breed, laagdrempelig en vrij toegankelijk aanbod van activiteiten en voorzieningen in de buurt. Dit aanbod is gericht op preventie, het versterken van zelfredzaamheid en het ontplooien van talent. De gemeente faciliteert de sociale basis rondom de sociale opgave in gebieden.

Belangrijke randvoorwaarden voor een stevige sociale basis:

- *Cohesie:* De sociale basis is de plek waar Amsterdammers elkaar ontmoeten, waar zij elkaar ondersteunen en waar ze samen bouwen aan cohesie en verbinding.
- *Inclusie:* Activiteiten in de sociale basis zijn zo veel mogelijk toegankelijk voor alle Amsterdammers. Soms is extra inspanning nodig om een bepaalde groep Amsterdammers in de veiligheid van de eigen groep een extra steuntje te geven.
- *Vrijwillige inzet:* zonder vrijwillige inzet is er geen sociale basis. Het faciliteren en ondersteunen van deze inzet vanuit de sociale basis is daarom van groot belang.

Zie ook: paragraaf 1.1 en 2.1 in het beleidskader.

Wat wordt anders?

Het beleidskader sociale basis 2025-2032 bouwt voort op veranderingen die zijn ingezet met het vorige beleidskader Samen Vooruit 2020-2024. De samenleving is de afgelopen jaren snel veranderd waardoor ook de druk op zorg en ondersteuning in rap tempo verder is toegenomen. We willen zorgen dat het stelsel houdbaar blijft en dat Amsterdammers die dat nodig hebben, kunnen blijven rekenen op passende ondersteuning. Daarom gaan we verder met optimaliseren van het hele stelsel. Vanuit de sociale basis wordt versterkt ingezet op:

- het bieden van laagdrempelige ondersteuning in buurten, dichtbij de Amsterdammers die er wonen om zwaardere zorg en ondersteuning te voorkomen;
- het versterken van vaardigheden en talenten van Amsterdammers om zich te ontplooien, volwaardig mee te kunnen doen en zelfredzaam te blijven en worden;
- het faciliteren van ontmoeting en verbinding tussen bewoner om fijne leefbare buurten en het welbevinden van Amsterdammers te vergroten, risico's op eenzaamheid te beperken en cohesie te versterken;

Hierbij investeren we het meest in Amsterdammers in de meeste kwetsbare situaties en in de meest kwetsbare gebieden in de stad.

Voor de sociale basis kiezen we een andere structuur waarbij we het meer institutionele deel en het meer gemeenschappelijke deel op een verschillende manier organiseren. Een groot deel van de subsidies zal niet meer jaarlijks, maar meerjarig worden verstrekt. Ook verlagen we regeldruk bij het aanvragen van subsidies, vooral als het gaat om kleine (bewoners)initiatieven. Met die nieuwe inrichting geven we steviger vorm aan de samenwerking met bewoners, partners, en tussen partners onderling.

Zie ook: paragraaf 1.4 en 1.5 in het beleidskader.

Focus vanuit de sociale basis: bouwen aan kansengelijkheid en preventieve gezondheid
Opeenstapeling van achterstanden vormt een belemmering voor Amsterdammers en is van invloed op de kansen voor een volgende generatie. Die spiraal willen we doorbreken en de sociale basis kan daaraan een belangrijk bijdrage leveren.

Gelijke kansen op een goede gezondheid

We willen dat alle Amsterdammers gelijke kansen hebben om veerkrachtig en gezond op te groeien, te leven en in goede gezondheid ouder te worden.
Vanuit de sociale basis leveren we hieraan een bijdrage door:

- Verstevigen van de infrastructuur met herkenbare kernfuncties per stadsdeel/stadsgebied
  Een alliantie van een aantal partners krijgt meerjarig subsidie. Deze partners hebben een belangrijke rol in het faciliteren van de rest van de sociale basis in het stadsdeel en zijn het eerste aanspreekpunt bij vragen van partners zoals de buurtteams en de ouder- en kindteams.
- Focus op gezondheid in alles wat we doen
  De belangrijkste determinanten die bepalen zijn voor iemands gezondheid zijn te beïnvloeden met preventieve maatregelen, zoals een gezonde leefstijl: voldoende beweging, gezond eten en nicotinevrij leven. Vanuit de sociale basis zetten we daarop in.
- Investeren in Amsterdammers in de meeste kwetsbare situaties
  We richten ons vooral op die gebieden en buurten waar de opgave het grootst is. Ook investeren we het meest in doelgroepen waar de stapeling van risico's het hoogst is, met extra focus op ouderen, chronisch zieken, Amsterdammers met klachten op het gebied van mentale gezondheid en gestapelde problematiek bij jeugdigen en de gezinnen waarin zij opgroeien.

Gelijke kansen op bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid is een grondrecht, maar staat de afgelopen jaren voor een steeds grotere groep onder druk. Een toenemende groep Amsterdammers heeft moeite om rond te komen, ook mensen die (net) boven het sociaal minimum leven. Vanuit de sociale basis wordt in het kader van bestaanszekerheid ingezet op laagdrempelige ondersteuning bij armoede en schulden, participatie (naar werk) en het versterken van basisvaardigheden.

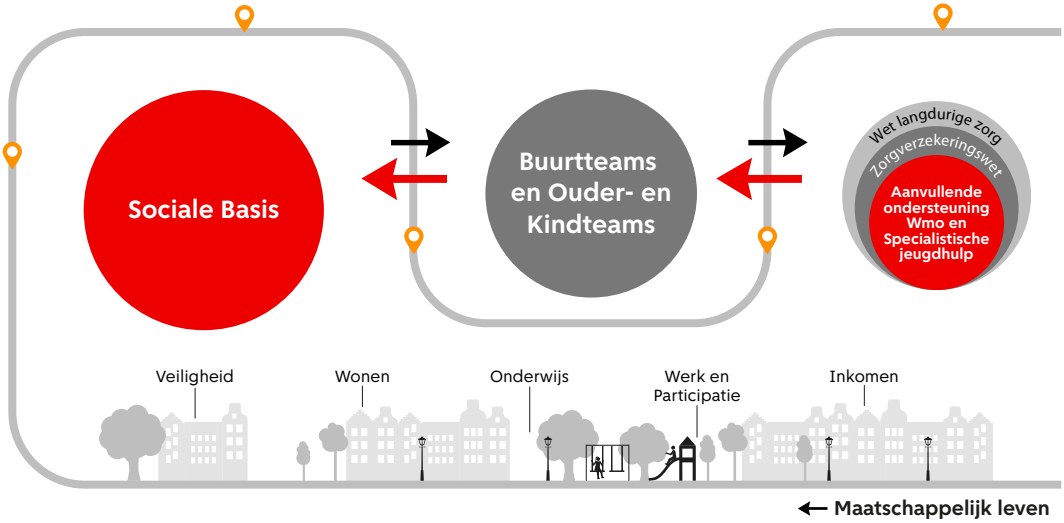
Gelijke kansen voor de Amsterdamse jeugd

De verschillen in kansen op een optimale ontplooiing tussen jeugdigen in Amsterdam zijn groot. Zeker in huishoudens die te maken hebben met gestapelde problematiek, staan de kansen voor ontplooiing van opgroeiende jeugd onder druk. Inzet op gelijke kansen voor de Amsterdamse jeugd is een belangrijk onderdeel binnen de sociale basis. Hiermee is bijna de helft van het totaalbudget gemoeid dat jaarlijks wordt besteed aan de sociale basis. De sociale basis heeft met name een preventieve rol. Het zet in op gezinsgerichte ontwikkelingsstimulering, brede talentontwikkeling, verstevigen van jongerenwerk en laagdrempelig advies en begeleiding van jeugdigen en van hun ouders en verzorgers.

Zie ook: hoofdstuk 2 in het beleidskader.

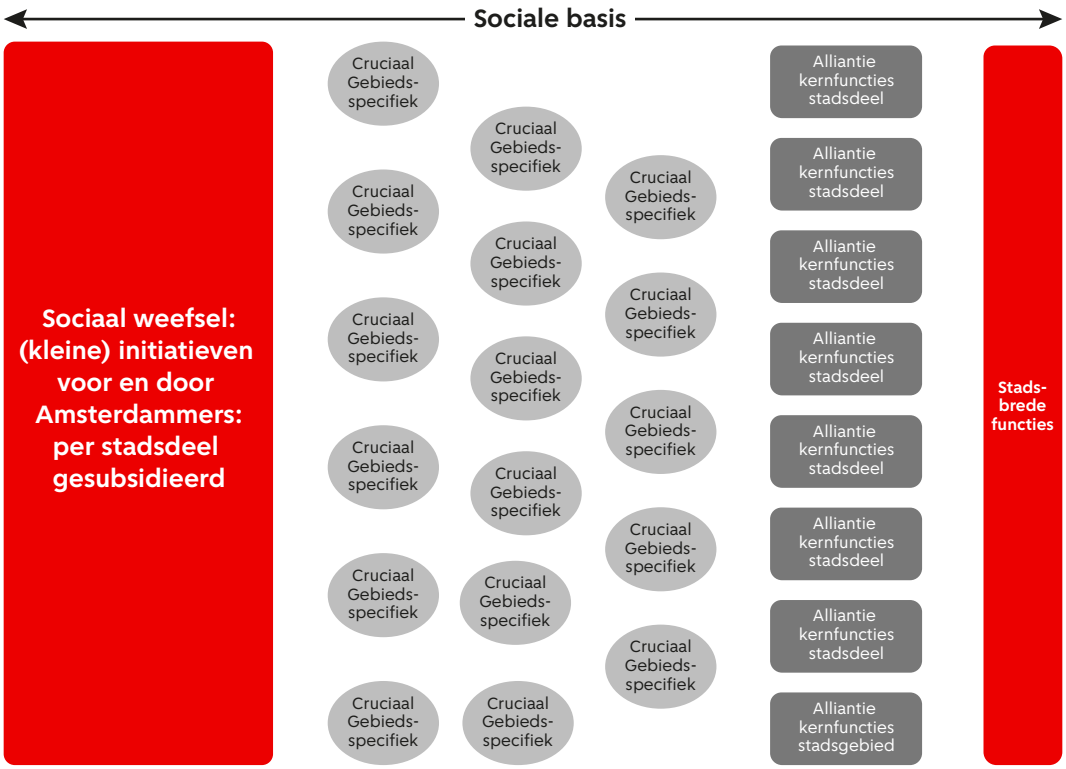
Stelsel van zorg en ondersteuning

De sociale basis is onderdeel van het gehele stelsel van zorg en ondersteuning. Daarbij is het uitgangspunt: ondersteuning zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig. Met een stevige sociale basis organiseren we laagdrempelige ondersteuning in buurten en wijken dichtbij Amsterdammers om welzijn en welbevinden te vergroten. Daarnaast levert een stevige sociale basis een bijdrage aan het beperken van instroom in zwaardere en meer specialistische vormen van zorg en ondersteuning.

Nieuwe inrichting van de sociale basis

De sociale basis bestaat uit verschillende onderdelen, waarin bewoners en partners hun bijdrage leveren. De onderdelen staan niet los van elkaar, maar juist in verbinding. Samen vormen ze het fundament van ons stelsel voor zorg, ondersteuning en meedoen.

- Het sociaal weefsel: minder regeldruk voor klein initiatief
  Wat Amsterdammers met en voor elkaar doen is het sociale weefsel van de stad. Bewoners die activiteiten organiseren die direct aansluiten op de doelstellingen en opgaven voor de sociale basis kunnen daarvoor jaarlijks subsidie aanvragen. We gaan ervoor zorgen dat de administratieve last voor kleine subsidies zo laag mogelijk is.

- Partners met een cruciale rol op gebiedsspecifieke opgaven
  Partners die geworteld zijn in een specifieke buurt of gebied leveren vaak een cruciale bijdrage aan de opgave vanuit de sociale basis. We willen dat deze partners zich meerjarig en met elkaar committeren aan de opgave in een gebied. Deze gebiedspartners werken samen en stemmen onderling afstemmen wie welke inzet pleegt, zodat er een samenhangend pallet van activiteiten ontstaat.

- Kernfuncties: alliantievorming met een overzichtelijk aantal partners
  Deze functies moeten in elk stadsdeel aanwezig zijn, ongeacht de opgave. Het gaat om fysieke plekken - zoals huizen van de wijk en jongerencentra - en om functies die vanuit die plekken worden uitgevoerd door gekwalificeerd personeel. Voor kernfuncties is continuïteit en stabiliteit nodig. Daarom worden ze meerjarig en in samenhang uitgevoerd door een alliantie van partners. De samenstelling van de alliantie kan per stadsdeel/stadsgebied verschillen. De alliantie heeft een belangrijke faciliterende rol richting andere partners in de sociale basis.

- Stadsbrede functies: voor specifieke doelgroepen over de stad
  In sommige gevallen is het zinvoller om functies stadsbreed te organiseren. Bijvoorbeeld als er specifieke kennis en kunde nodig is op problematiek die fluctueert over de stad. Ook zijn er functies die vanuit één fysieke locatie de hele stad bedienen. We organiseren deze inzet meerjarig en vragen partners om met een gezamenlijk voorstel te komen voor het organiseren van deze ondersteuning. Stadsbrede uitvoering betekent niet dat de opgave in gebieden kan worden losgelaten. Het zwaartepunt van de inzet moet landen in de gebieden met de grootste problematiek.

Zie ook: hoofdstuk 3 in het beleidskader.

Bestuurlijke en ambtelijke samenwerking

De bestuurlijke en ambtelijke context van de sociale basis is een complex geheel.

- Voor de sociale basis is de *gemeenteraad* kaderstellend. De gemeenteraad stelt het beleidskader vast, maar ook de begroting. Zij heeft daarmee ook budgetrecht.
- De uitvoering van de sociale basis is door het college gemandateerd aan de *dagelijks besturen van stadsdelen en stadsgebied*. Dagelijks besturen stellen de opgave in gebieden en subsidieplafonds vast en maken keuzes met betrekking tot de te subsidiëren activiteiten. Met andere woorden: een dagelijks bestuur beslist, maar het college is eindverantwoordelijk.
- De *stadsdeelcommissies* hebben vaak een gedetailleerd beeld van wat er in hun stadsdeel binnen de sociale basis gebeurt. Zij hebben een controlerende rol richting dagelijks bestuur en een signalerende rol richting de gemeenteraad.
- Op een groot aantal beleidsdomeinen binnen het sociaal domein zit het laagdrempelige deel van het aanbod in de sociale basis, en wordt een meer specialistisch deel van het aanbod in andere onderdelen van het stelsel uitgevoerd. Om ervoor te zorgen dat ketens goed op elkaar aansluiten en er geen hiaten ontstaan in ondersteuning aan Amsterdammers, houden *directies* en *stadsdelen* elkaar goed op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen.

Zie ook: hoofdstuk 4 in het beleidskader.

Sturing en monitoring

De sociale basis richt zich vooral op preventie en interventies zijn niet een-op-een gekoppeld aan een doel. Daardoor is het ingewikkeld om te laten zien wat de effecten van de sociale basis zijn. Toch is het gewenst en mogelijk om het inzicht te vergroten. Samen met partners werken we aan meer zicht, zonder dat dit extra regeldruk oplevert.

- Doen wat werkt

  Waar mogelijk vragen we partners om methodieken te gebruiken die bewezen effectief zijn (evidence based). We gaan ervan uit dat de inzet daarvan maximaal resultaat oplevert, ook als dat resultaat moeilijk meetbaar is. In de praktijk wordt voortdurend geleerd (practice based). Met meer focus op doen wat werkt, dagen we partners uit om gebruik te maken van beschikbare kennis voor verrijking en verbetering van interventies.

- Sturen in de sociale basis

  De gemeente is opdrachtgever, maar partnerschap krijgt meer nadruk. Dat betekent een verschuiving van afrekenen naar aanspreken. Daarin gaan we verder differentiëren. Van een professionele organisatie met een grote opdracht mag je iets anders verwachten dan van een klein (bewoners)initiatief, ook als het gaat om het afleggen van verantwoording. We zijn periodiek met partners in gesprek over de opgave in het gebied en of de inzet de gewenste bijdrage levert. We delen geleerde lessen en faciliteren partners met relevant onderzoek waarmee ze hun inzet kunnen verrijken.

- Monitoring

  Met het monitoren van de sociale basis zetten we vooral in op signaleren wat er nodig is, evalueren hoe het gaat en wat we doen en samen leren en ontwikkelen. We combineren cijfers met verhalen. Dat gebeurt langs 4 sporen:
  - *Meer onafhankelijk kwalitatief onderzoek*

    We onderzoeken jaarlijks één of enkele (vergelijkbare) interventies in verschillende stadsdelen. Dat brengt in beeld hoe interventies eruit zien, welke methodieken worden gebruikt en hoe deelnemers de interventies ervaren.
  - *Output op de gebiedsopgaven*

    We brengen tweejaarlijks in beeld hoe de totale inzet zich verhoudt tot de opgave: doen we nog steeds de juiste dingen of is bijsturing nodig?
  - *Uitbreiden stedelijke monitor sociale basis*

    De stedelijke monitor sociale basis vergelijkt interventies op basis van gezamenlijk vastgestelde indicatoren. Dat gaan we ook doen voor de kernfuncties in de sociale basis, om tot een vergelijkbaar beeld over de stad te komen.
  - *Indicatoren begrotingscyclus*

    De financiële inrichting bij stadsdelen is al gelijk getrokken. We onderzoeken hoe we een betere koppeling kunnen maken tussen de besteding van middelen en wat dat oplevert.

Zie ook: hoofdstuk 5 in het beleidskader.